Bc. Vladimír Murtin

Fotografie v "Leica" Wetzlaru v letech 1945-1955

Magisterská diplomová práce

Opava
2001

SLEZSKÁ UNIVERZITA
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
INSTITUT TVŮRČÍ FOTOGRAFIE

Bc. Vladimír Murtin

Fotografie v "Leica" Wetzlaru v letech 1945-1955

Magisterská diplomová práce

Opava
2001

Obor: tvůrčí fotografie

Vedoucí práce: odb. as. Vojtěch Bartek

Oponent: Mgr., MgA. Tomáš Pospěch

P R O H L A Š U J I,

že práci jsem vypracoval samostatně
a použil pouze citovanou literaturu.

Vladimír Murtin

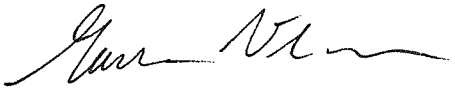

Opava
2001

Autor práce děkuje za neocenitelnou pomoc a velkou trpělivost,
umělecký a lidský citlivý přístup, kterým vedoucí této práce
odborný asistent ITF pan Vojtěch Bartek
usměrňoval mou činnost na této práci.

Tímto bych chtěl také poděkovat za spolupráci nejenom
paní Dr. Jung, vedoucí Wetzlarského archivu a
panu Dr. Haus, vedoucí Buderus archivu,
ale i všem s kterými jsem konzultoval historii fotografie ve Wetzlaru.

Obsah

1. Úvod
2. „Leica" Wetzlar
3. Fotografie ve Wetzlaru
4. Fotografie ve Wetzlaru po II. světové válce
5. Fotografická sbírka Wetzlaru 1945-1955
6. Fotografové zastoupení ve sbírce v archivu Wetzlaru
7. Závěr

Literatura

Přílohy

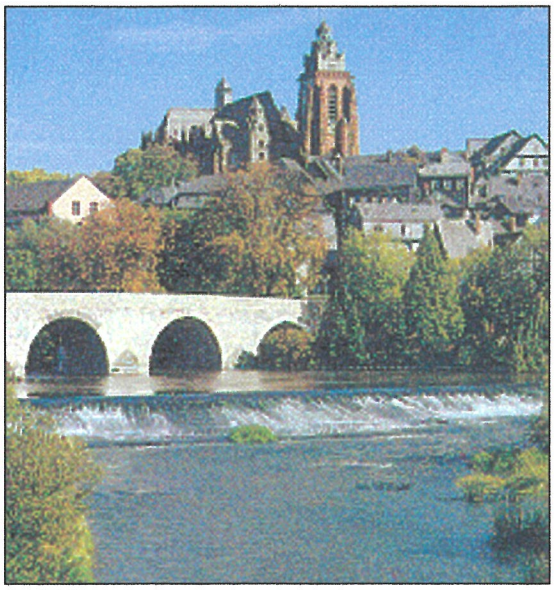

Pohled na starý Wetzlar
s dominující katedrálou
(z archivu-CIP-německé knihovny).

1. Úvod

Náhoda tomu chtěla, že jsme v roce 1982 zůstali zrovna ve městě Wetzlaru, ležícího ve středu Německé spolkové republiky, v Hessensku, asi 70 km od bankovního mrakodrapového města Frankfurtu nad Mohanem a asi 90 km od hlavního města Hessenska, lázeňského Wiesbadenu.

Městečko je obklopeno horami, z jedné strany je to Taunus a z další Westerwald, protéká jím přítok Rýnu, říčka „Lahn". Jeho malebný až středověký ráz je podtržen u řeky stojícími a okolo roku 1500 postavenými starými hrázděnými domy, takzvanými „Fachwerky". Na kopci rozložené staré město a v údolí a podél řeky Lahny rozkládající se nové město, spojující středověký kamenný most. Ze starého města nad tím vším, již od roku 1230, dominuje zajímavě vybudovaný Dóm, významný svými třemi stavebnímy slohy – románským, gotickým a barokním. Naproti přes řeku nad firmou Leitz vše hlídá se zbytkami zříceniny malá hůrka "Kalsmunt", ze které je vidět široko daleko do malebného kraje.

V 18. století se stal Wetzlar sídlem říšské soudní komory (nejvyššího soudu). To byl důvod, proč zde mladý Goethe po ukončení studia práv v roce 1972 absalvoval své praktikum.

Není tedy divu, že si toto městečko za své působiště zvolil tenkrát mladý Johann Wolfgang Goethe a tím je i Wetzlar znám, jako „Goethestadt", Gétheho město.

Goethe se zde zamiloval do 19-ti leté Charlote Buff, s níž sice prožil šťastné dny, přestože jeho láska nebyla opětovaná.

Wetzlar a Lotte byli základem k jeho světoznámému románu „Die Leiden des jungen Werthers," známého jako „Utrpení mladého Werthra". Na počest Johanna Wolfganga Goetheho se koná každým rokem ve Wetzlaru letní divadelní festival, kterého se zúčastňují hlavně mladí, začínající herci.

Představení se konají v malebném amfiteátru v parku za chrámem .

Je to jedna z hojně navštěvovaných kulturních akcí, probíhající v létě od června do srpna a již příjemné prostředí parku přiláká mnoho zájemců o kulturu.

Na návštěvníky i obyvatele působí toto staré město svým osobním duchem a nostalgickým vyzařováním. A mnoho lidí... i fotografů se snažilo tuto atmosféru zachytit.

Ale i dobu a život zde. Ne vždy to bylo tak malebné, jak to dnes ve Wetzlaru vypadá.

Bylo to velmi zajímavé hledání v archivech města i fabriky a setkání s nemnoha pamětníky fotografického života poválečné doby a trochu jinak zaznamenat fotografickou historii Wetzlaru, kolébky nejslavnější kinofilmové, maloformátové fotografické kamery rozměru 24 x 36 mm.

Fotografie dokumentující práci jsem zařadil, nejenom do přílohy,
ale i chronologicky do kapitol.

- WETZLAR FOTOS -

„EIN BLICK AUF DAS ALTE WETZLAR MIT DER DOMINIERENDEN KIRCHE".

1. Das Vorwort

Ein Zufall wollte es,daß wir im Jahr 1982 gerade im Stadt Wetzlar geblieben sind.

Die Stadt Wetzlar liegt in der Mitte der Bundesrepublik Deutschland im Bundesland Hessen ca. 70 km von der Banken-und Wolkenkratzer-Stadt Frankfurt/Main und 90 km von Hessens Hauptstadt,der Kurstadt Wiesbaden entfernt.

Wetzlar ist von Mittelgebirgszügen umringt,von einer Seite ist es der Taunus,von der anderen der Westerwald.

Durch die Stadt fließt der Fluß Lahn,ein Nebenfluß des Rheins.

Der malerisch mittelalterliche Charakter ist untermalt von den beim Fluß gelegenen um 1500 Jahr erbauten Häuser, im sog. Fachwerkbau. Die auf dem Berghügel gelegene Altstadt und die im Tal entlang des Flusses Lahn gelegene Neustadt verbindet eine mittelalterliche steinerne Brücke.

Über die Altstadt dominiert der schon im Jahre 1230 erbaute Dom, besonders interessant wegen seiner 3 verschiedenen Baustile-Romanik, Gotik und Barock.

Drüben hinter dem Fluß oberhalb der Firma Leitz auf einem großen Hügel wacht in Form einer Ruine der „Kalsmunt", von dem ein wunderbarer Blick weit in die malerische Gegend möglich ist.

Im 18.Jahrhuntert bekam Wetzlar den Sitz des Reichskammergerichts (oberstes Gericht). Das war der Grund, weshalb der junge Goethe nach seinem Jurastudium im Jahre 1772 hier ein Praktikum absolvieren mußte.

Goethe verliebte sich in die hier lebende 19-jährige Charlotte Buff. Obwohl diese Liebe von ihr nicht erwidert werden konnte,weil sie bereits einem anderen versprochen war,verlebte er mit ihr einige glückliche Tage.

Diese Beziehung zu Charlotte Buff wurde von ihm in seinem weltberühmten Roman "Die Leiden des jungen Werthers" verarbeitet und Wetzlar wurde als „Goethestadt" bekannt.

Zu Ehren von J. W. Goethe findet jedes Jahr im Wetzlar ein Sommertheatherfestival, an dem sich besonders junge anfangende Schauspieler beteiligen, statt. Die Vorstellungen werden auf einer malerischen Freilichtbühne im Park, hinter dem Dom, gespielt.

Es sind sehr gut besuchte Kulturaktionen, die im Sommer von Juni bis August, hier stattfinden. Die angenehme Umgebung lockt viele Kulturinteressenten.

Auf die Besucher und auch auf die Bewohner wirkt dies alte Stadt mit ihrem eigenen Geist und der nostalgischen Ausstrahlung. Viele Menschen - auch Photographen - haben sich bemüht, diese Atmosphäre zu gestalten, auch die Zeit und das Leben hier.

Nicht immer war in Wetzlar alles so schön,wie es heute aussieht.

Die Suche in den Archiven, das Treffen mit den wenigen Augenzeugen der Nachkriegszeit sowie das Eintauchen in die historische Vergangenheit von Wetzlar, der Wiege der Kinofilm-Kleinformat Kamera von 24 x 36 cm war sehr interessant.

2. Fabrika Leitz ve Wetzlaru.

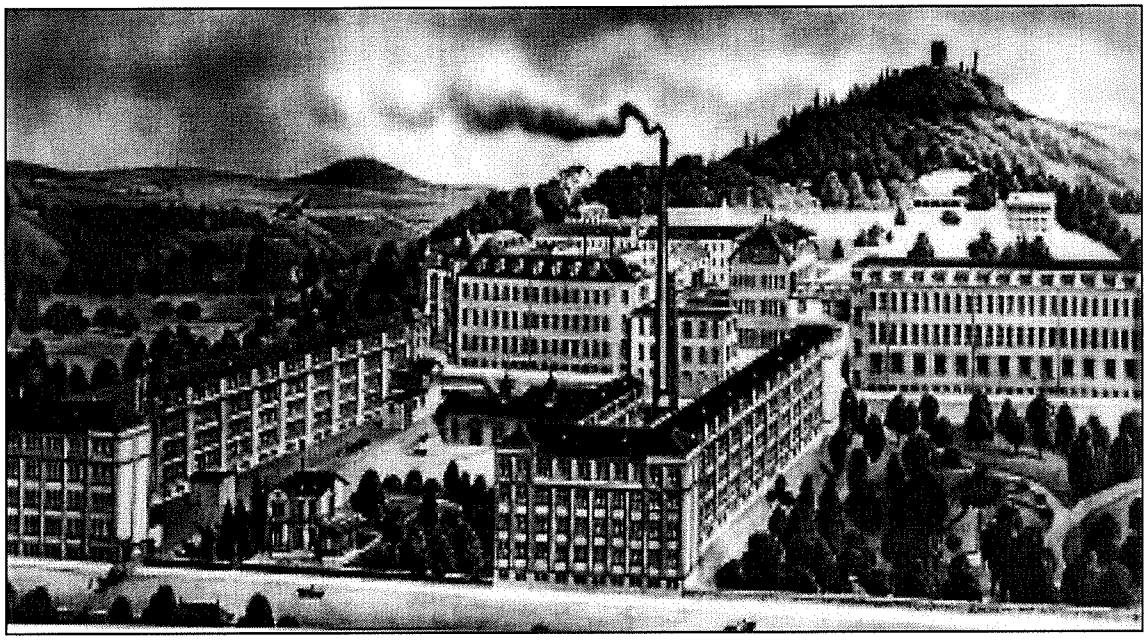

Leitz - fabrika okolo roku 1911 (archiv Leitz).

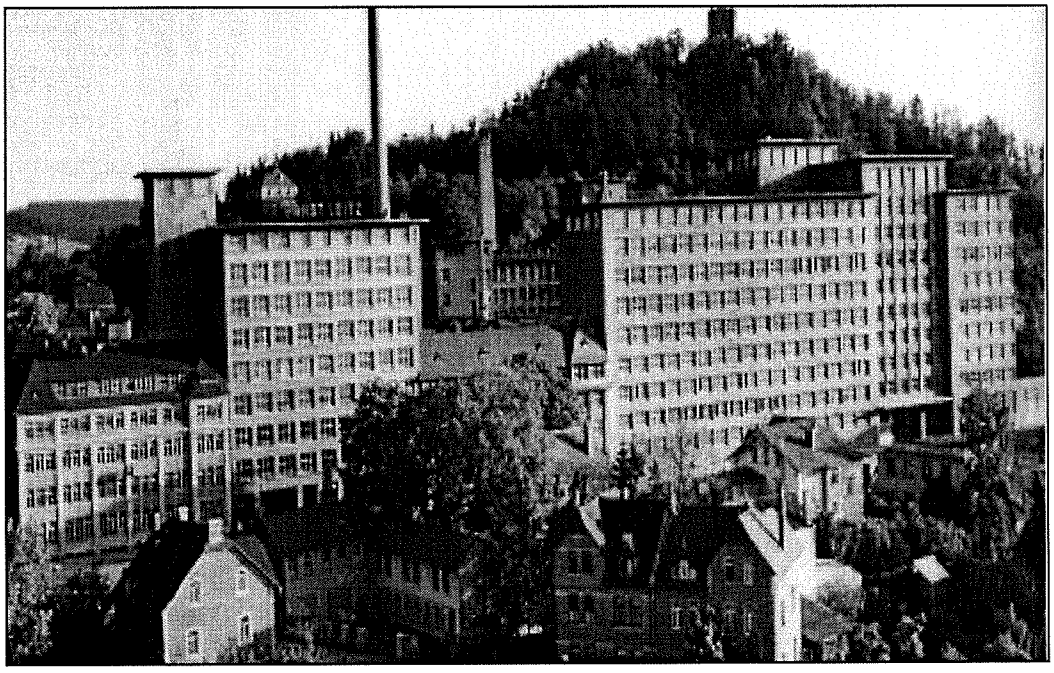

Leitz-fabrika okolo roku 1955 (archiv Leitz).

Minulost Leicy byla již několikráte popsána, ale jelikož jsou to poznatky z historie fotografie ve Wetzlaru, rozhodnul jsem se, po osobní návštěvě u pana Horsta Brauna, vedoucího oddělení „Služby zákazníkům", kde je i firemní archív Leicy, krátce popsat minulost firmy, objevení – sestrojení - vyrobení a uvedení do fotografického života první maloformátovou kameru kinofilmového rozměru 24 x 36 cm.

Původním ***zakladatelem firmy „Leica" byl Carl Kellner (1826-1855),*** optik a mechanik, ale hlavně vynikající matematik, který jako první propočítal a sestrojil Orthoskopický Okulár, používaný v astronomických dalekohledech.

V roce 1849 otevřel svůj ***„Optický institut",*** nejdříve určený pouze k teoretickým propočtům a k vyhotovování nákresů. Později, díky své precisní optice a jednoduchosti sestrojil se svými dvanácti spolupracovníky během čtyř let, až do své smrti 130 mikroskopů, určených převážně na export.

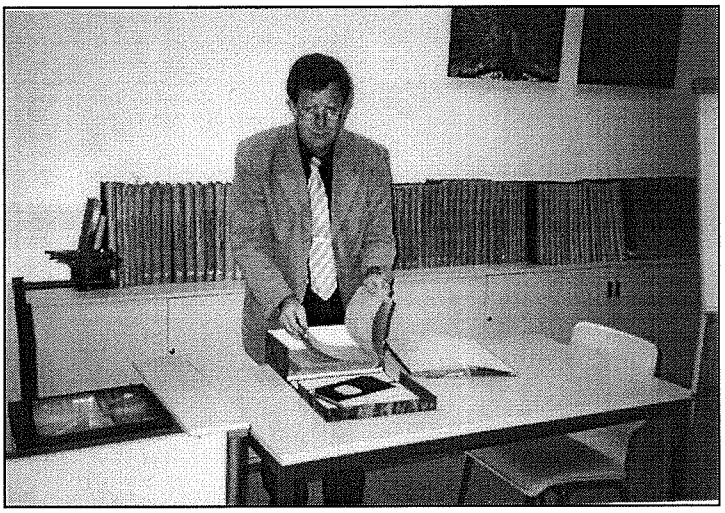

Pan Horst Braun, v pozadí záznamové knihy od roku 1848 až do roku 1929 je o prodeji každého přístroje veden zápis (foto Vladimír Murtin).

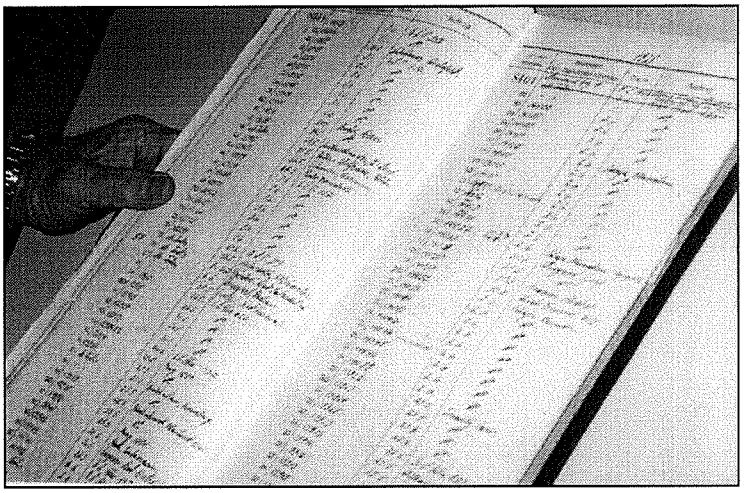

Posléze je vše zaznamenáváno na mikrofilm,
od roku 1967 je každá kamera zanesena
do počítačové evidence
(foto Vladimír Murtin).

Po jeho smrti převzal dílnu ***Friedrich Christian Belthle (1843-1920),*** který se v roce 1856 oženil s Kellnerovou vdovou.

Přesto, že dílna produkovala ročne 70 mikroskopů, výroba se stala za pár let zastaralou, protože nebyl nikdo na další nový technický vývoj.

To trvalo do roku 1864, kdy nastoupil jednadvacetiletý ambiciózní mechanik ***Ernst Leitz I. (1843-1920)*** pocházející z bádenského Sulzburgu, který na svých vandrovnických cestách „Na zkušené", po celém jižním Německu, ale hlavně ve Švýcarsku včas poznal, na rozdíl od jiných, že zde ve Wetzlaru se manufakturizací a spezializací práce nejenom usnadní, ale výrazně urychlí a výroba se zlevní. Pomohl k tomu, že se tehdy luxusní a drahý mikroskop stal dostupný pro širší, hlavně vědeckou veřejnost.

V roce 1865 se stal spolumajitelem firmy, v roce 1867 opustil tisící mikroskop optickou dílnu.

V témže roce se ***Ernst Leitz I oženil s Annou Löhr (1844-1908),*** dcerou wetzlarského jirháře ***Ludwiga Löhr (1816-1888).*** V tomto roce se narodil syn ***Ludwig (1867-1898),*** o čtyři roky později další syn ***Ernst II. (1871-1956).***

V roce 1876 nechal postavit, tehdy ještě stranou od středu města, velký dům s prostornou dílnou a s obytnými representačními místnostmi pro svou rodinu. Dům se dle potřeby postupně přistavoval a zvětšoval, až do dnešní podoby. V roce 1889 pracovalo ve fabrice již 200 zaměstnanců a produkovalo se 500 mikroskopů ročně.

Důležitým mezníkem, pro další budouctnost dílen byl rok 1903.

Dalším spolumajitelem firmy se stal ***Henri Dumur (1885-1977)*** Leitzův příbuzný ze Švýcarska, kterému byla později dána neomezená plná moc v rozhodování ve firmě.

Byl přijat ***Max Berek (1886-1946)*** pionýr moderní optiky a polarizační mikroskopie.

Též nastoupil ***Oskar Barnack (1879-1936),*** vynálezce maloformátové Leica kamery rozměru 24 x 36 cm.

Na následky jezdecké nehody umírá první syn Ludwig Leitz v roce 1898, druhý syn Ernst Leitz II se stává v roce 1906 spolumajitelem dílen. Zavádí se osmihodinová pracovní doba, v té době velice progresivní krok.

Geniální nápady jsou většinou jednoduché a logické. Stejně tak to bylo i s Leica kamerou.

Oskar Barnack (1879-1936), od roku 1911 vedoucí vývojového oddělení pro mikroskopy a objektivy filmových kamer ***optické firmy Ernst Letz,*** potřeboval pro své zkušební záběry na kinofilm malý ruční přístroj s pevným časem 1/40 vteřiny na formát 18 x 24 mm. Výborné výsledky mu daly podnět k uskutečnění jeho dávného nápadu, zkonstruovat malou, ale výkonnou ***"kapesní"*** kameru pod motem ***malý negativ-velká fotografie.***

Měl k dispozici libovolně dlouhý pás filmu pro promítání v kinech s používanou velikostí 18 x 24 mm, tuto zdvojnásobil a dneska již klasický kinofilmový formát 24 x 36 mm byl na světě.

Nejdříve byla tzv. ***"Ur-Leica"*** (původní-Leica) jeho privátní hobby. První záběry provedené svým objevitelem jsou nejenom dokumentem minulosti, ale již tenkrát je možno vidět perfekcionismus kamery Leica.

Ernst Leitz II. si z jara v roce 1914 na svou cestu do Ameriky vzal druhý model této původní Leica a byl s ní tak nadšen, že hned po návratu, ještě v témže roce ji přihlásil jako ***„LEICA"*** na patentním úřadě,

to znamená -***LEItz-CAmera-.***

První světová válka ale přerušila výrobu kamery.

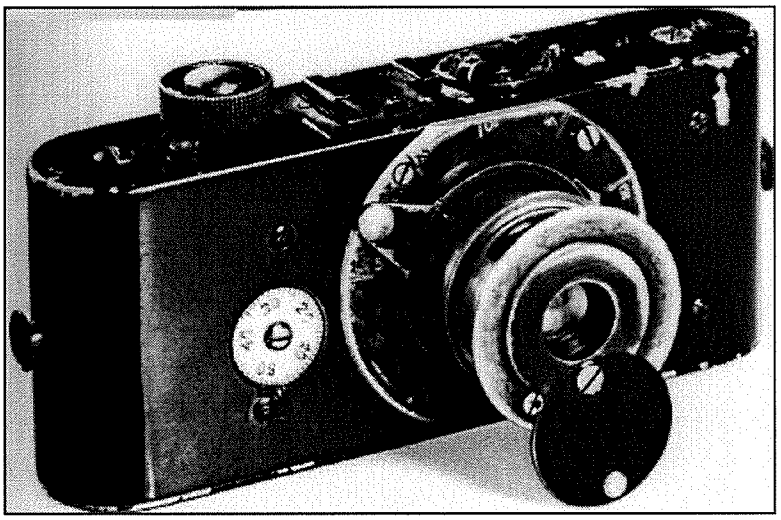

„Ur-Leica z roku 1914" (archiv Leitz).

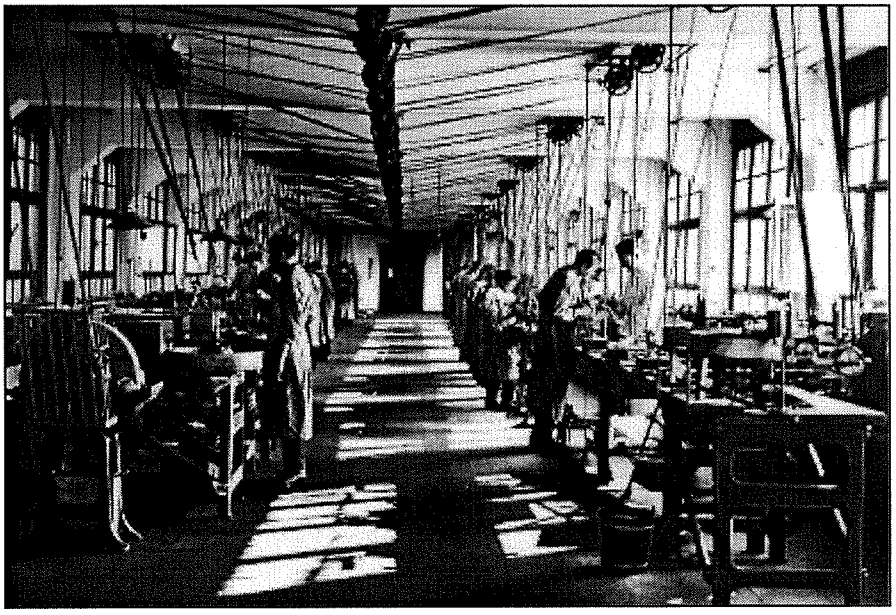

Leitz dílna okolo roku 1912-14 (archiv Leitz).

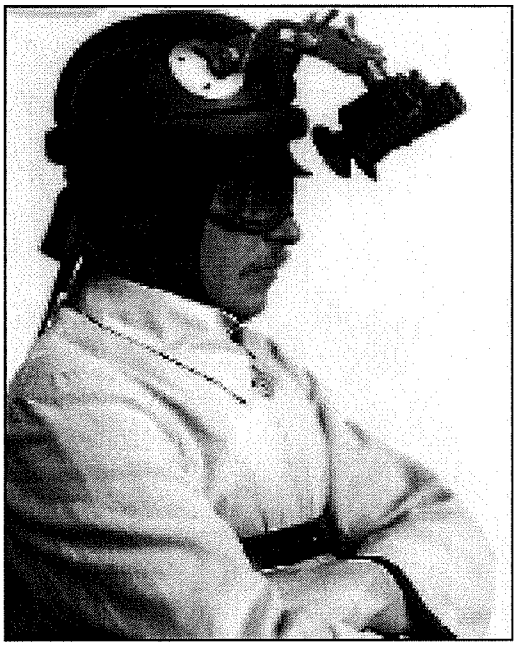

Speciální zaměřovací přístroje
pro letce v 1. světové válce,
byli doménou Leica-firmy
(archiv Leitz).

Firma byla zaměřena výrobou pouze pro vojenské účely, speciální zaměřovací dalekohledy s optikou pro letecké použití a leteckou fotografii, periskopy pro ponorky a další optické přístroje pro válečné použití. Pro velké poptávky se firma rozšířila a zvětšila z 900 na 2.000 pracovníků a v roce 1917 pohltila malého výrobce mikroskopů ve Wetzlaru ***W. & H. Seibert***, po válce expandovala dále, díky firmě Leitz se dostává Německo rychle na mezinárodní trh.

V roce 1910 udělila Universita v Marburgu Ernst Letzovi I. čestný doktorát.

V roce 1912 Universita v Gießenu a v roce 1922 taktéž Universita v Marburgu udělila Ernst Leitzovi II. čestný doktorát.

10. července 1920 umírá Ernst Leitz I. a vedení firmy přebírá jeho syn Ernst Leitz II. (1871-1956).

Pokračuje dále ve šlépějích svého otce, který byl nejenom výborný teoretik a zkušený praktik, ale zasazoval se i o sociání zabezpečení svých pracovníků.

Byla velká čest pracovat u Leize. Pracovníci u firmy byli nazýváni ***„Leiciáni"***.

V roce 1923 byla ručně udělána první malá série kamery a poslána na různá místa k testování. Ne všude byla kladně přijata. S malým kinofilmovým formátem neměl tenkrát ještě nikdo zkušenosti.

V roce 1924 se konala ve firmě Leitz vážná porada o výrobě této kamery. Po několikahodinové debatě se všemi nejužšími spolupracovníky přerušil Dr. Ernst Leitz poradu se slovy: ***"Je již půl jedné, my končíme, já rozhoduji: Barnackova Kamera se bude vyrábět !"***

Plakát z roku 1925
(archiv Leitz).

V roce 1925 byla Leica poprvé představena veřejnosti a to na jarním veletrhu v Lipsku. Ještě v témže roce bylo prvních 1.000 kamer rozesláno zákazníkům.

Jelikož se tenkrát filmovalo převážně v atelliérech, byl problém s málo citlivými filmy.

Sice jemnozrnný, ale velice kontrastní a málo citlivý byl ***letecký film Perutz-7 DIN***, s receptem tehdejších expertů ***„Bohatě exponovat – krátce vyvolat"*** se však dosáhlo poměrně uspokojivých výsledků.

Ernst Leitz II. měl čtyři děti Elsie (1903-1985), Ernst III. (1906-1979), Ludwig II. (1907-1992), Günter (1914-1969). Třetí syn Günter zakládá malou Leitz-firmu v Kanadě, kterou později úspěšně vede.

V roce 1928 obdržel darem 10ti – tisícistou kameru tehdy velmi známý „vzduchoplavec" a výrobce vzducholodí ***Zeppelin Dr. Hugo Eckener,*** který první přeletěl přes Atlantik v roce 1924 (LZ 126), v roce 1928-29 vykonal cestu kolem světa a Ameriky a v roce 1931 uskutečnil polární cestu, organizoval pravidelné lety z Evropy do Ameriky, jeho nejznámější vzducholoď byla „Graf Zeppelin". Konec vzducholodí nastal v roce 1937 po katastrofě u Lakehurst.

Další 25ti – tisícistou Leicu kameru dostal v roce 1929 známý švédský cestovatel po Asii, Tibetu, Persii a Mezopotanii ***vědec a spisovatel Sven Anders Hedin***. Malá lehká kamera se stává nepostradatelnou pro každou expedici a vědeckou výpravu. ***„Byrd-Polar-Expedice"*** objednala další kamery s dopravou lodí přímo na Jižní pól.

Erns Udet nejúspěšnější německý válečný letec z první světové války má Leicu při svém přeletu nejvyšší alpské hory Německa „Zugspize" a i při letu na Jižní pól.

Obrazový časopis ***„Berliner Illustrierte"*** otiskuje jako první časopis na světě na titulní stránce záběry s Leica-kamerou.

Leica se stala přes noc slavná.

V roce 1935 přichází do výroby nová vylepšená Leica IIIa s velkými technickými vymoženostmi a pasujícími výměnnými objektivy od 28mm do 400 mm, s možnostmi záběru od úhlu 76° do úhlu 6°. Pro reportážní fotografii se stala Leica kamerou bez konkurence.

Dne 16. ledna roku 1936, na následky zápalu plic, umírá vynálezce kamery Oskar Barnack.

V listopadu 1936 je založen v Americe slavný obrazový časopis ***LIFE*** k prvnímu čtyřčlennému týmu patří i známý ***Leica fotograf Alfred Eisenstaedt***.

Je vyrobeno 200 000 kusů kamer Leica.

Dr. Ernst Leitz II. (archiv Leitz).

Oskar Barnak (archiv Leitz).

Prof. Dr. Max Berek (archiv Leitz).

V roce 1937 odmítnul Ernst Letz II., tehdejšímu nacionalistickému vedení vysoký úřad vedoucího obranného hospodářství, což mělo následky, že firma nebyla nikde preferovaná, přestože 63% výroby bylo určeno pro export a mohlo to vést ke státní intervenci do všech vedoucích úřadů u Leica-firmy.

V roce 1938 přes všechny potíže, dosáhla výroba 300 tisíc kamer ročně. Je zaveden na trh maloformátový ***diaprojektor „Parvo",*** který se vyrábí dalších 25 let.

V roce 1939 je vyroben jako první na světě a dán na trh ***Leica-objektiv*** s takzvanou ***antireflexní vrstvou***, vnější strany čoček jsou potaženy tenkou vrstvou výparami magnésium-floridu, je to vysoce světelný a kontrastní „Summitar" 1 : 2/50 mm.

V roce 1940 je další vývoj Leica-kamery přerušen a začaly se vyrábět přístroje pro válečné použití, kde museli na příkaz úřadů pracovat zajatci a tzv. cizí zaměstnanci.

V roce 1943 po únorové kapitulaci 6. armády u Stalingradu, kdy nastal obrat ve válce a čekají se letecké nálety „Spojenců", výroba kamery je naprosto zastavena, vědecká knihovna je z bezpečnostních důvodů převezena do sklepů „Deutsche Bank" v nedalekém Gießenu a stroje potřebné k výrobě kamery jsou ukryty do protiletadlových bunkrů na různých místech ve Wetzlaru. Stěny Leitz firmy jsou natřeny maskovacími barvami a ploché střechy jsou pomalovány tak, že z leteckého pohledu vypadá vše jako vyhořelá zřícenina, jak ***vzpomínají Prof. Erich Muskat a Günter Kaps*** z Wetzlaru, na střeše nejvyšší budovy Leitzu je umístěno protiletadlové dělo, později je ale přemístěno do zákopu na okraj města. (Případný sestřel letadla by mohl mít katastrofální následky pro město.)

Z obrazového archivu Karstena Porezaga
(z archivu Verfassers).

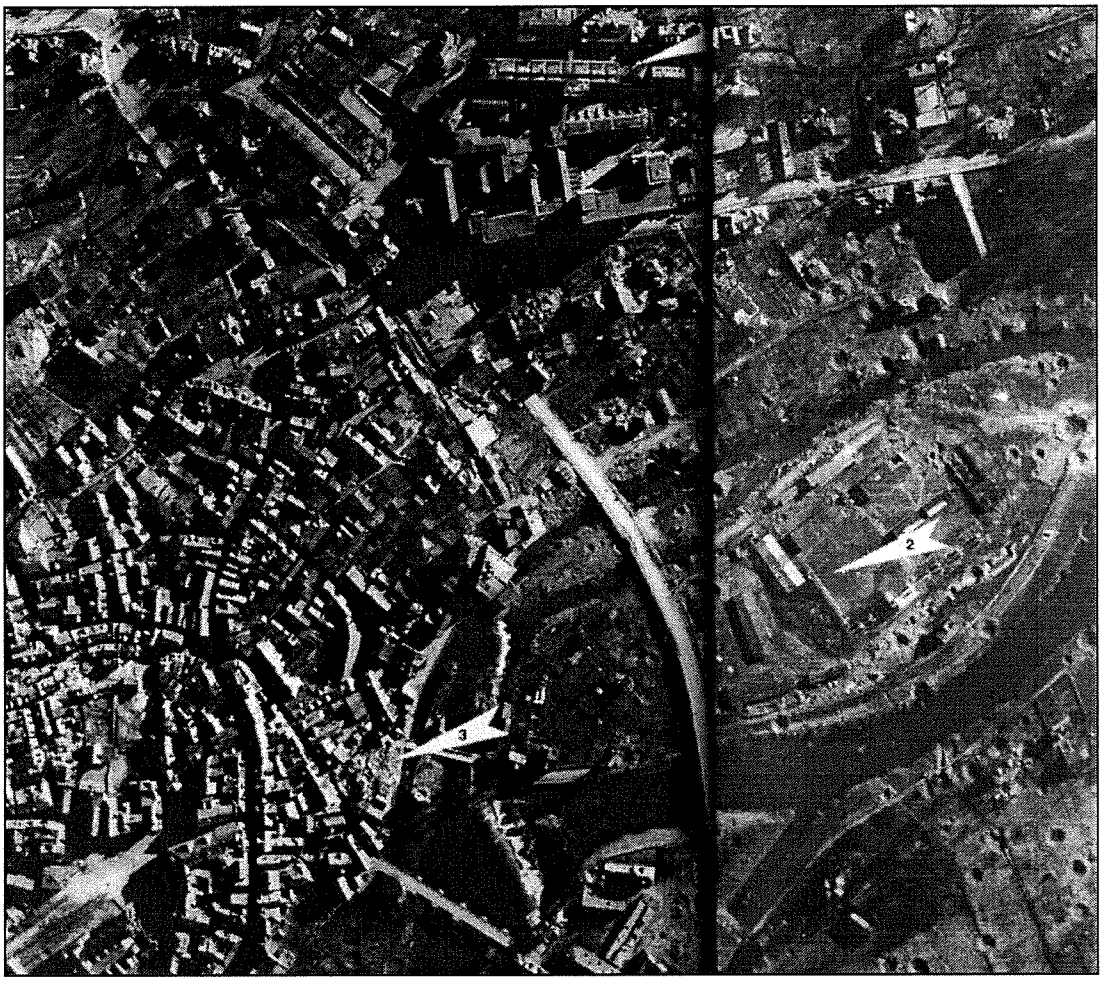

Americký letecký záběr z 15. 3. 1945
je na něm u šipky č. 1 zřetelně vidět ochranné pomalování zdí Leitz firmy
(z obrazového archivu Verfassers).

Americké jednotky obsazují oficiálně Wetzlar 31. 3. 1945.

72-letý senior Ernst Leitz II. a Henri Dumur přijímají společně vojáky na dvoře Leica-firmy a provadějí je firemními prostorami. I když je firma „zabavena", díky švýcarskému občanství Henri Dumura se posléze vše kladně vyřídí a nenastávají žádné další větší komplikace uvést firmu do provozu.

Výroba ve firmě je obnovena a již koncem června 1945 je zaměstnáno 1.569 osob a do konce roku 2.000 pracovníků. K nastálému poválečnému hospodářskému zhroucení Německa a ztráty hodnoty říšské marky je situace v Německu neutěšitelná. Takže Ernst Leitz, stejně jako za války, obstarává svým zaměstnancům potraviny a jelikož byla i bytová krize, financuje byty a pobyt v ubytovnách.

V prvních poválečných letech se vyrábějí modely Leica I, IIIa, IIIc, kde hlavními odběrateli byli převážně spojenci (Allierten).

20. června 1948 je vyhlášená měnová reforma, ale jelikož platí pro firmu kontingent a ohraničené obchodování, situace se jen pomalu mění.

V roce 1949 přichází na trh vysoce světelný ***objektiv Summarit 1 : 1,5/50 mm*** a ostře kreslící ***širokoúhlý Summaron 1 :3,5/35 mm***. Byla založena vědecká vývojová laboratoř pro zpracování skla.

15. října 1949 umírá nestor moderní optiky Prof. Dr. Max Berek.

V roce 1950 přichází na trh první nová konstrukce po válce a to ***Leica IIIf*** se zabudovanou synchronizací pro všechny typy lampových a elektronických blesků a do té doby nejsvětelnější objektiv ve své řadě ***Summarex 1 : 1,5/85 mm.***

Je vyrobena půlmiliontá Leica kamera.

V roce 1951 pracuje u Leitze 5.000 zaměstnanců, 3.300 dojíždí z okruhu minimálně 30 km z toho je 655 „utečenců", 307 těžce postižených, 12 slepců a tím se i snažil Dr. Ernst Leitz II. pomoci těžké poválečné situaci ve Wetzlaru.

V roce 1952 je založena severoamerická přidružená společnost E. Leitz (Canada) Ltd., Midland, Ontario a začíná výroba v Kanadě.

V roce 1953 je sestrojen na podkladě vědecké vývojové laboratoře poprvé objektiv ze sklem bez Thoria ***Summicron 1:2/50 mm,*** který svou ostrostí a kontrastem přeskočil do té doby vedoucí Elmar 1:3,5/50 mm.

V roce 1954 začíná nová éra v maloformátové fotografii po vyhotovení 700 000 – sté kamery přichází na trh nová ***Leica M3.*** Je to první kamera na světě se zabudovaným hledáčkem pro čtyři ohniskové vzdálenosti, 35mm objektiv se zabudovanou předsádkou 50, 90 a 135 mm. V hledáčku je automatické vyrovnávání paralaxy, to znamená žádné ustřižené nožičky a hlavičky více. Kamera je vybavena navíc rychlopřevíjením filmu, rychlo-bajonetovým systémem objektivu s adaptérem na starší objektivy se závitem, expozimetrem Leicameter je možno synchronizovat s ovládáním času. Kamera je vyhotovena na svou dobu s velmi precizně robustním tělem a je možno používat 11 různých Leica-objektivů.

1. března 1954 slaví senior Dr. Ernst Leitz II. své pětaosmdesátiny. Je vyrobena osmistatisíci Leica (M-3), která je věnovaná tehdejšímu kancléři německé spolkové republiky ***Dr. Konrádu Adenaurovi.***

15. června 1956 umírá Dr. Erns Leitz II.

S ním odchází i část kolosální epochy ve světovém objevu a vývoji maloformátové kinofilmové kamery z jedné nevelké firmy ve Wetzlaru.Díky jeho rozhodnutí v roce 1924 o výrobě kamery, se Dr. Ernst Letz II. s Oskarem Barnakem zapsali do dějin rozvoje světové fotografické techniky a dokumentárně reportážní fotografie.

Tisíce obyvatel se přišlo na náměstí u katedály rozloučit s čestným občanem Wetzlaru.

Dr. Ernst Leitz III. přebírá vedení firmy.

V roce 1961 byla vyrobena 1 000 000 – tá kamera která byla věnována již známému reportážnímu ***americkému fotografovi Alfredu Eisenstaedtovi.***

Pro udržení a rozšíření pracovních sil se staví v roce 1963 další pobočka filiálky v nedalekém asi 20 km vzdáleném Weilburgu. Přes německou hospodářskou stagnaci okolo roku 1965, vysokých cen Leica-kamery a tím pádem i problémy s exportem, podržela si firma tisíce svých pracovníků. V roce 1972 tenkrát již čtvrtá generace Leitze se vzdala dalšího rozhodování o firmě. Postupně odkoupila podíly švýcarská optická firma Wild v Heerburggu a v roce 1974 vlastnila již většinu provozu. Na podzim v roce 1986 se rozhodlo o rozdělení fotografické a mikroskopické výroby ve firmě.

1. ledna 1988 vzniká nezávislá obchodní společnost poblíž Wetzlaru v Solmsu -
„Leica Camera GmbH".

22. prosince 1988 ve Wetzlaru zůstávající výroba mikroskopů a jemné mechaniky se přejmenovává na firmu ***Wild Leitz GmbH.***

Tímto je datován i zánik po celá desetíletí trvajícího názvu ***„Ernst-Leitz".***
V roce 1990 je založen celosvětový Leica – koncern.

Wetzlarský podnik se přejmenovává na ***„Leica Mikroskopie und Systeme GmbH".***

Toho času je u Leica-koncernu zaměstnáno asi 800 pracovníků.

V oblasti mikroskopie jsou „Leica" přístroje na vedoucím místě ve světě.

„Leica" kamera se stala za mnoho desítek let trvající existenci velkým pojmem v maloformátové fotografii. Se svou precisností, přizpůsobivostí a optickou kvalitou, byla ve své době naprosto nepřekonatelná. Stala se světově známou, věhlasnou a ne všichni vědí, že geniální vynález kinofilmové kamery, přišel právě z Wetzlaru.

I při současné vysoké konkurenci na trhu je Leica stále na přední pozici, kterou si udržuje hlavně svou robustností, vytrvalostí, spolehlivostí a perfektní optikou. Leica je stále vysoce ceněna nejenom profesionály na celém světě.

Proto jsem chtěl přiblížit historii této firmy, hlavně z těchto kritických let, která jsou nejenom úzce spjata s vývojem fotografie ve Wetzlaru, ale i celé světové válečné a hlavě poválečné reportážní fotografie.

Wetzlar kolem roku 1914,
jedna z prvních fotografií pořízená
O. Barnakem „Ur-Leicou"
(archiv Leitz).

Vůbec první kinofilmová reportážní fotografie na světě.
Byla pořízená 2. srpna 1914 ve Wetzlaru,
při vyhlášení mobilizace k 1. světové válce,
první prototypovou „Ur-Leicou",
panem Oskarem Barnakem
(archiv Leitz).

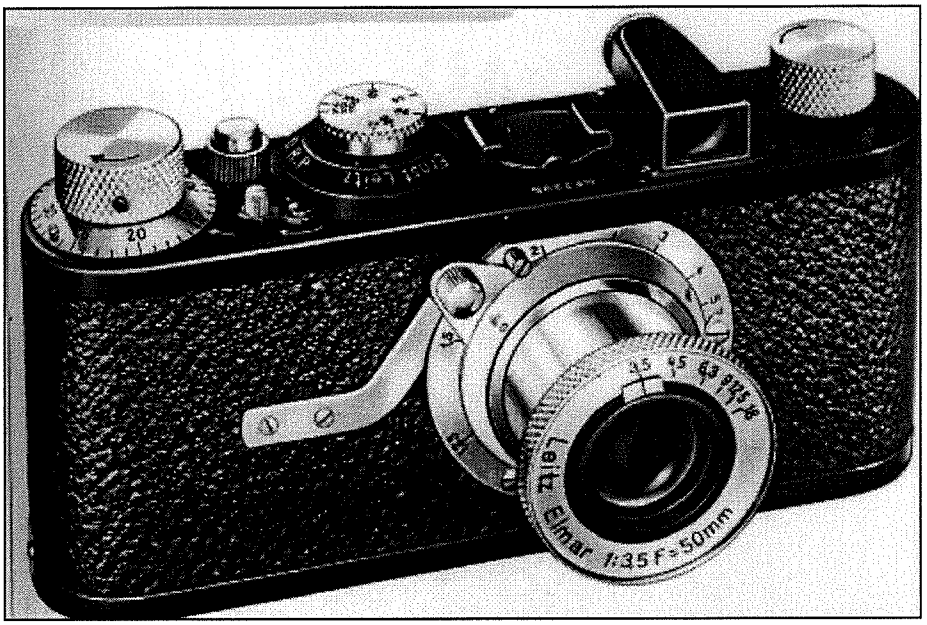

Leica, model I z roku 1925
(archiv Leitz).

Prof. Dr. Max Berek geniální optik
a vynálezce polarizační mikroskopie
(archiv Leitz).

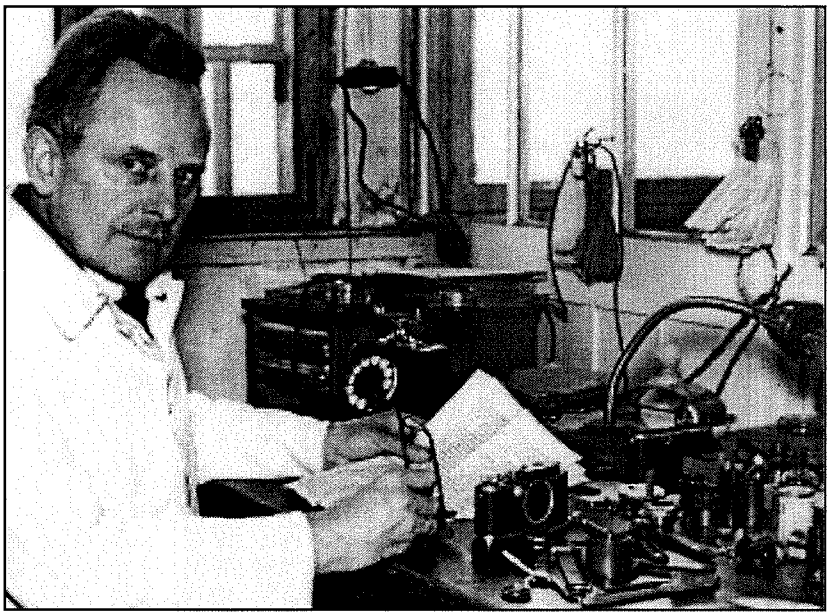

Oskar Barnack vynálezce Leica-kamery a kinofilmového formátu 24 x 36 mm (archiv Leitz).

1. 3. 1951 Leitz II. (vlevo) při oslavě svých osmdesátin s tehdejším prezidentem a svým dlouholetým přítelem Theodorem Heussem (archiv Leitz).

1. 3. 1951 korunní princ Japonska Akihiro s Ernst Leitzem III.
přihlíží výrobě Leicy IIIf
(archiv Leitz).

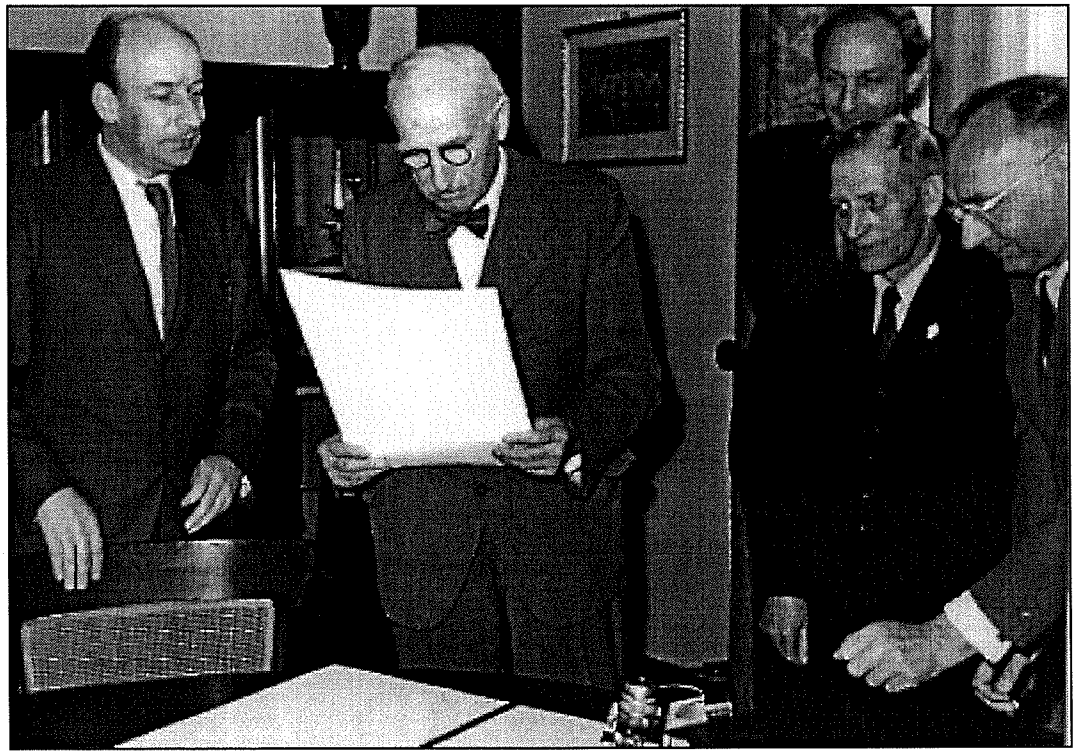

Na fotografii okolo roku 1950 zleva jsou
Ernst Leitz III., Ernst Leitz II., Leitz Ludwig II., H. Hetbleck, H. Freund
(archiv Leitz).

Pohled do dílny kolem roku 1955 při výrobě těla fotografického přístroje Leicy IIIf a M3 (archiv Leitz).

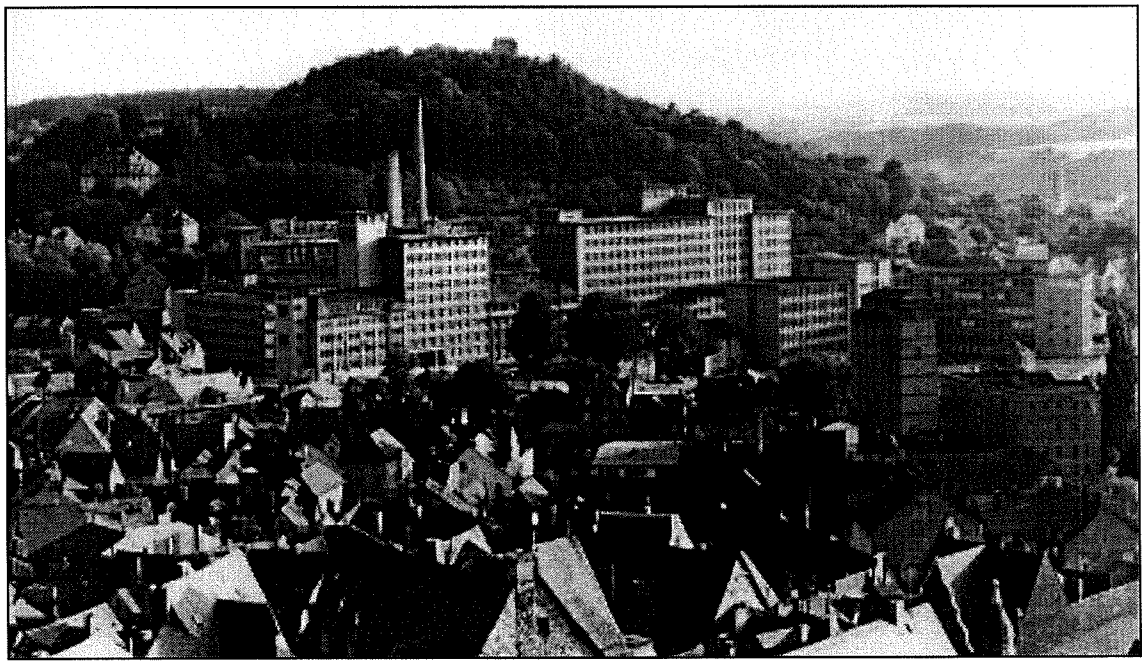

Pohled ze strany Starého města na Leitz - firmu okolo roku 1955 (archiv Leitz).

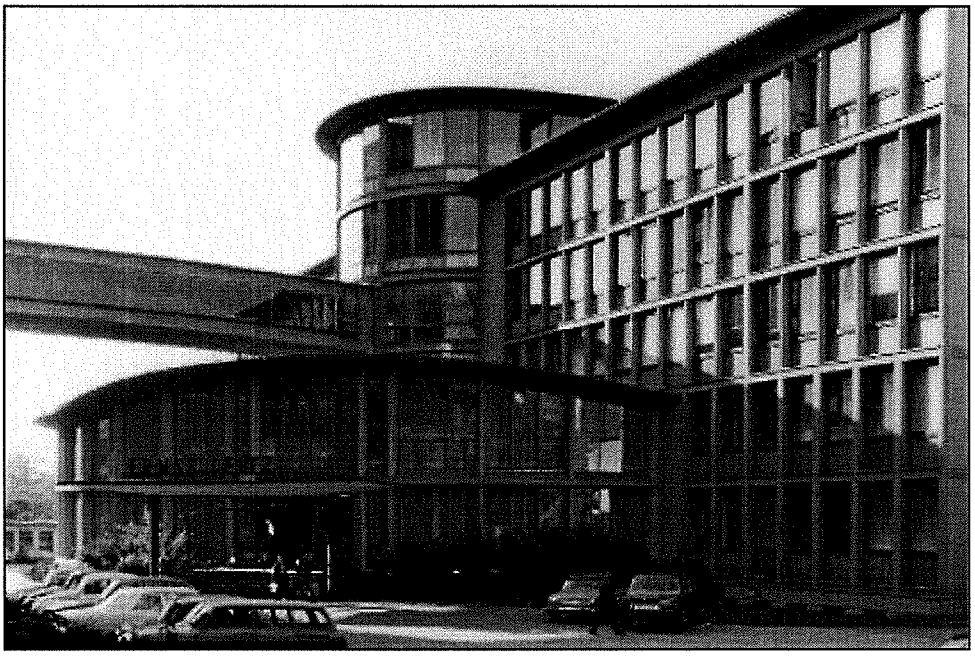

Administrativní budova Leitzu.
V roce 1995 odkoupena městem Wetzlar.
Budova byla renomována a dnes slouží jako „Neu Rathaus"
(Nová městská radnice)
(archiv Leitz).

Pohřeb Dr. Ernsta Leitze II.
(archiv Leitz).

15. 6. 1956 zemřel Dr. Ernst Leitz II., na jeho pohřbu 19. 6. 1956 se sešlo tisíce lidí, kteří se na náměstí u katedrály přišli rozloučit s „Papa-Leitzem" a čestným občanem města Wetzlaru.

Byl to velký průmyslník, který se významnou měrou zasloužil o rozvoj světové fotografie. Všichni si ho nesmírně vážili především pro jeho rozvahu a přátelský přístup ke všem jeho spolupracovníkům a známým. S Dr. Ernstem Leitzem II. odešla i jedna velká epocha v historii technického rozvoje fotografie.

2. Fotografie ve Wetzlaru

Historický Archiv města Wetzlaru.

Historický archiv Wetzlar
(foto Vladimír Murtin).

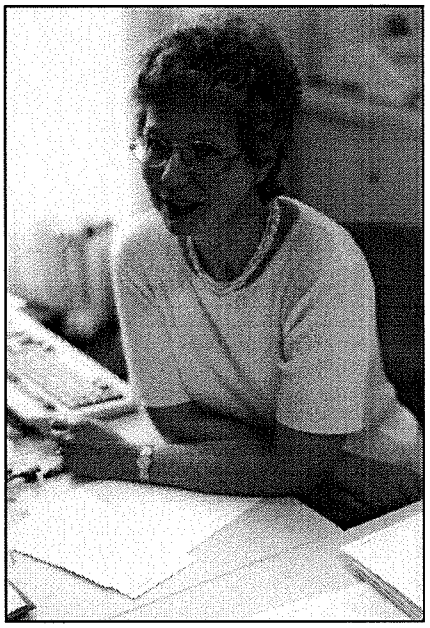

Historička a vedoucí archivu,
paní Dr. Irene Jung
(foto Vladimír Murtin).

V prostorách archivních skladů,
se svým spolupracovníkem panem Wolfgagem Wiedlem
(foto Vladimír Murtin).

Dr. Irene Jung vysvětluje přístroj
na promítání kinofilmových pásů,
na kterých je zaznamenána
převážná většina dokumentů v archivu
(foto Vladimír Murtin).

V místnostech se nachází i studovna,
kde je možno si pod odborným dohledem
prostudovat veškeré vzácné rukopisy
a dokumenty, které jsou v archivu
(foto Vladimír Murtin).

Budova byla postavena v pozdním barokoním slohu v roce 1782 původně jako archiv pro Říšský soud, od roku 1911 plnila účely městské radnice v roce 1924-25 byly všechny listiny ze sklepů rozmístěny do různých státních archivů, jenom malá část zůstala ve Wetzlaru a je k vidění v dnešním městském archivu.

S konečnou platností byly v roce 1948 všechny prostory včetně sklepních předány a dnes slouží svému původnímu záměru, jako městský historický archiv, kde je vedoucí historička paní Dr. Irene Jung, která nám při naší návštěvě a badatelské činnosti s panem Vojtěchem Bartkem na podzim v roce 2000 velmi ochotně vyšla vstříc. Dr. Irene Jung je dobrou duší archivu, zasloužila se o technické vylepšení a perfektní stav v jakém se administrativa nachází. Sama vydala několik knih o historii města a jeho okolí.

V archivu je uskladněn materiál z celého okresu města, který je buď odkoupen, nalezen anebo věnován majitelem. Jsou zde shromážděny vzácné rukopisy občana a notáře Johanna Justo Nold a tak zvané Foliant-svazky z roku 1772 z původních 63 ručně psaných svazků jich 20 zmizelo, nejspíš byly v devatenáctém století prodány jako starý nečitelný papír na veřejné aukci a za získané peníze byly v roce 1904 látkou potaženy židle v zasedací síni městské radnice. Stejně tak zmizely vzácné ručně psané listiny z konce osmnáctého století, není k nalezení ani panem Ulmsteinem ručně psaná třídílná historie města Wetzlaru, kterou dokončil v roce 1806-1810.

Není ani problém nahlédnout do vzácných zápisů Říšské soudní komory. 13. září roku 1689 rozhodnul říšský sněm v Regensburgu přeložení říšské soudní komory do Wetzlaru a tato zde působila od 15. 5. 1693 až do roku 1806, pro tak malé město, jako byl tenkrát Wetzlar, to byla obvzláště velká pocta, díky přistěhování a velkému vlivu svých vysokých úředníků mělo za příznivý následek rozmach městečka jak hospodářský tak kulturní. Počet obyvatelstva se zvýšil ze 3000 obyvatel do poloviny 18. století až na 5000 obyvatel, až do svého rozpuštění v roce 1806, kdy se císař František II. na popud Napoleona vzdal své koruny.

Ale je ještě mnoho starých listin neroztříděných a čekajících v regálech na své rozdělení, aby mohly býti k dispozici pro další badatelskou činnost vědcům, studentům, a všem těm, kdo se zajímají o historii Wetzlaru a jeho okolí.

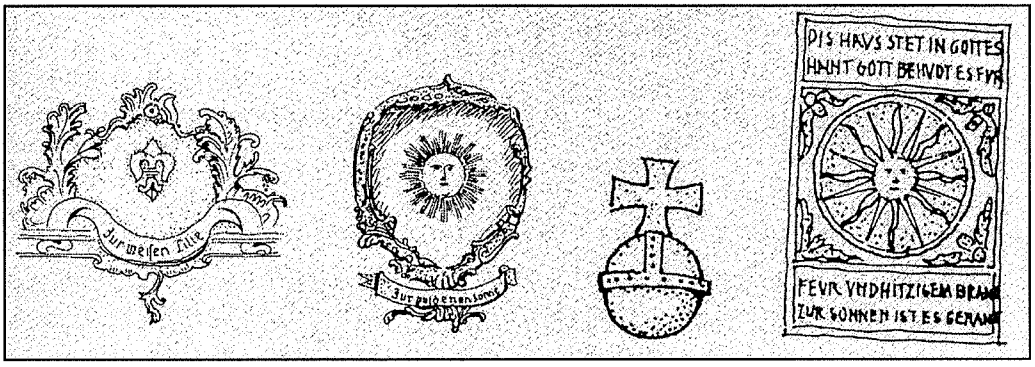

Jedna ze zajímavostí Wetzlaru je, že do 18. století nebyl číselný popis. Domy na Starém městě byly označeny znaky a jak je vidět na zobrazení například „U zlatého slunce", "Lilie", "Jednorožec" a podobně, byly vymodelovány a nebo vyryty na fasádu. Podobné označení je možno najít i v Praze na Starém městě.

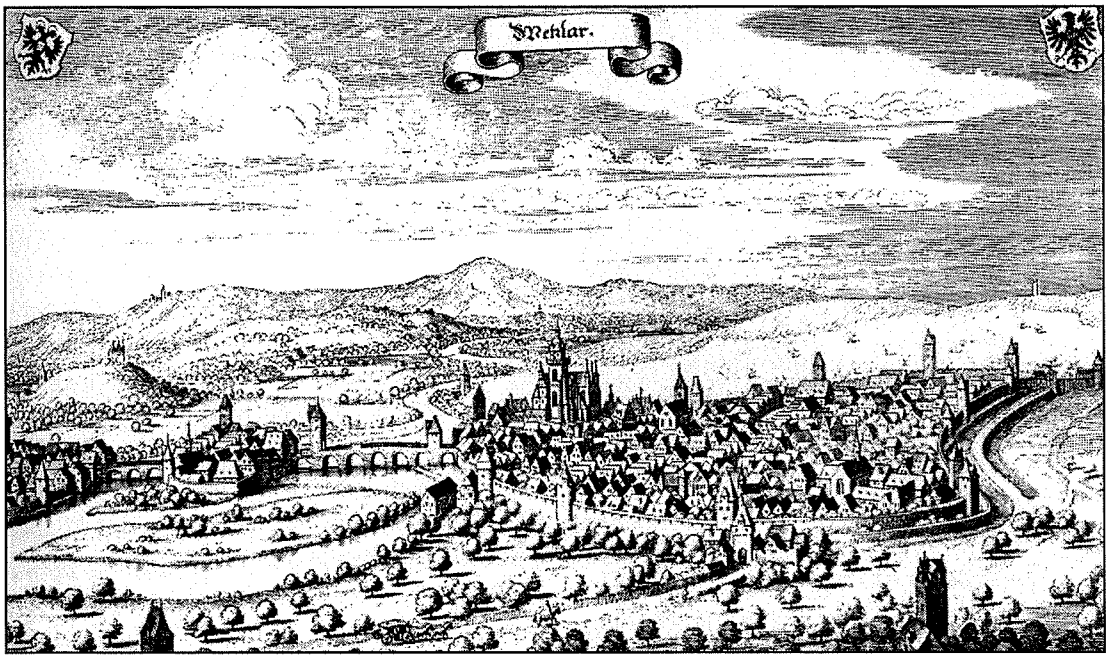

Wetzlar z roku 1646.

Archivování je plně zmodernizováno. K dispozici je i přístroj na promítání dlouhých kinofilmových pásů, kde je většina z archivních sbírek přefotografována, takže je možno poměrně rychle najít potřebné údaje, které je možno ihned na zabudovaném xeroxovém přístroji zreprodukovat.

Většina fotografií, které jsou k dispozici k nahlédnutí, je přefotografována na 120 pásových bloků diapozitivního materiálu, které jsou umístěny ve speciálních archivních skříních. Nejstarší fotografie pocházejí z poslední třetiny 19. století, zajímavá je velká sbírka pohlednic z přelomu devatenáctého století.

O Leice, která zde vznikla a zasloužila se o celosvětový rozvoj fotografie a o které bylo napsáno mnoho knih a brožur. Jak jsem se dozvěděl u pana Horsta Brauna, asi kolem 40 titulů od různých autorů. Velký zájem je o Leicu právě v současné době v Japonsku, kde vydal pan Nakamura již několik knih, zabývajících se podrobným popisem konstrukcí objektivů a Leica – kamery.

Leica měla nesporně velký vliv na vývoj, nejenom profesionální dokumentaristické a reportážní fotografie, ale i na amatérskou, zde takzvanou hobby fotografii.

Samotná fotografie byla a zůstala zde ve Wetzlaru vždy prestižní věcí, ale ne vždy platilo pravidlo – kdo fotografuje s Leicou, pořizuje ty nejlepší záběry. Je pravda, že je potřeba kvalitní kamery s kvalitní optikou, ale hlavně je potřeba kvalitního fotografa.

Fotografie jako zájmová činnost a zde se objevuje až, když se hospodářství trochu vzpamatovává. Hlavní tehdejší problém byl obstarat filmy a chemii potřebnou k jejich zpracování.

Neutěšitelná poválečná situace, těžké materiální podmínky přinesly s sebou vytrácení zájmu o živou a výtvarnou fotografii. V pozdější době okolo roku 1950 se již situace výrazně zlepšuje. Ale ti špičkoví fotografové, kteří pořizovali tyto záběry, nebydleli vůbec ve Wetzlaru a většinou ani nežili v tehdejším Německu. Kdo pracoval u Leicy neměl mnoho času na další nadstavbu v oblasti fotografie. Byla čest pracovat u Leitze a čest, práci odvádět co nejkvalitněji, ale i na úkor svého volného času.

Přesto se zde vytvořil okruh hobby fotografů, kteří fotografovali a fotografují ve svém volném čase i mimo své zaměstnání velmi dobře a takzvaná hobby fotografie je zde, právě díky Leice hluboce zakořeněná.

Samozřejmě, že zde v té době působilo i několik profesionálních fotografů, jejichž fotografie jsou též v archivní sbírce, obsahující ateliérní fotografii, zabývající se klasickou portrétní, reportážní a reklamní fotografií.

4. Fotografie ve Wetzlaru po II. světové válce

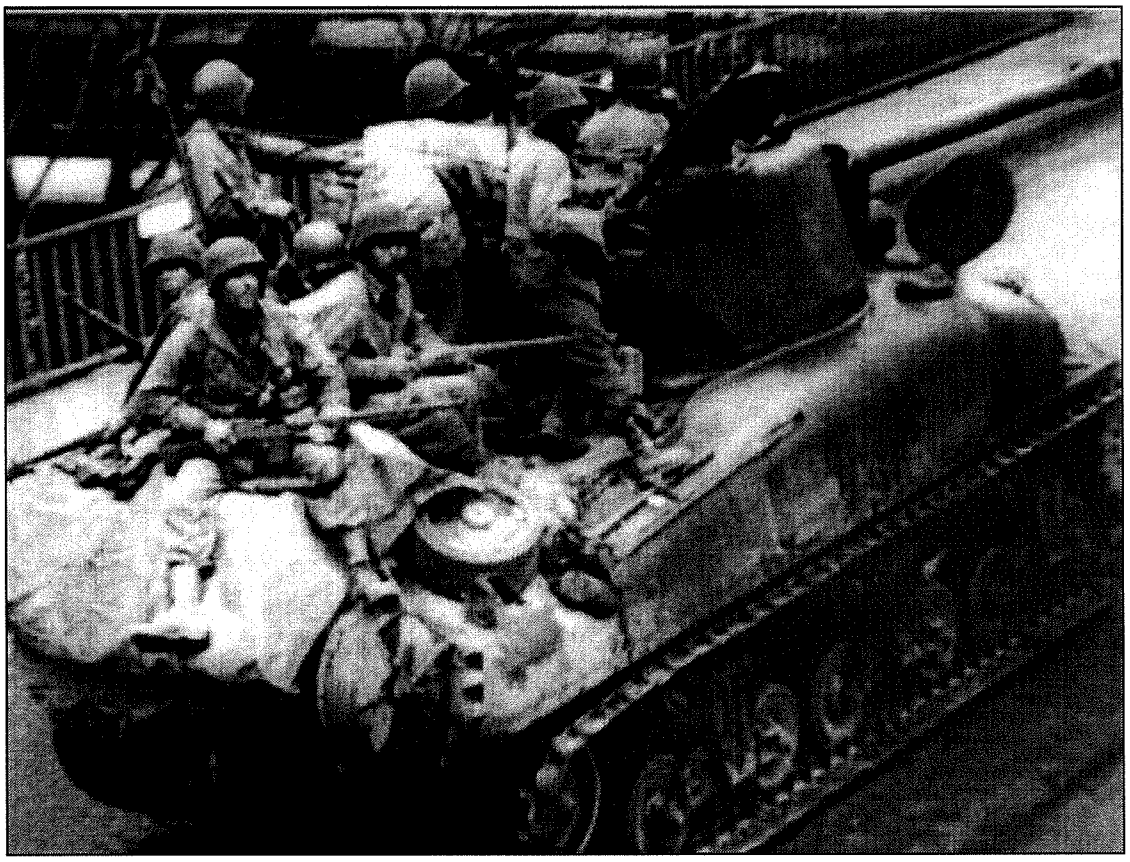

Čtvrtek 29. března 1945,
záběr z obrazového archivu Karstena Porezaga
ukazuje tank "M-4 Sherman",
786 americké tankové divize,
právě přejíždějící most přes nádraží,
směrem do centra města Wetzlaru.

Čtvrtek 29. března 1945,
známý záběr z Umělecko-historického archivu
v Berlíně (AKG),
pořídil ho jeden americký důstojník („signalcorp").
Fotografie proběhla tehdy celým světem.
(Archiv Heinz Leiwig, Mainz.)

Je na něm 15-16.-ti letý německý voják, zajatý v Großrechtenbachu, vesničce asi čtyři kilometry vzdálené od Wetzlaru, po úporném a prohraném boji s jednotkami americké tankové divize.

Jak vzpomíná pan Fridrich Hofman z Rechtenbachu:

"Toto dopoledne trochu pršelo, kolem osmé hodiny bylo slyšet z dálky ze západního směru dunění tanků s řetězovými výbuchy, pak přijely tanky i do vesnice, která byla Američany převzata bez boje.

Kolem deváté hodiny se zde objevily znova tentokráte s pár zajatými německými vojáky z nedalekého bojiště mezi Rechtenbachem a Münchholzhausenem, tyto nechaly u nás ve dvoře asi do tří hodin odpoledne. Mezi nima byl i jeden ne starší 15-ti let ve velmi špatném psychickém stavu stál vprostřed dvora, třepal se, něco si vrněl a plakal, vše očividně následkem přestálého boje. Náhle přistoupil s fotoaparátem americký důstojník, který si před něj zcela blízce kleknul a vyfotografoval jej.

Mnohdy byla fotografie otištěna stranově obráceně. Je na ní vidět v pozadí dům, kde jsem chtěl postavit přístřešek, který ale nebyl od úřadů povolen.

Později přišli Američané zase s asi 30-ti zajatci, takže vesnice byla plná vojáků."

Při obsazení Wetzlaru 29. 3. 1945 bylo 25 % obytných domů zničeno, nefungovalo zásobování vodou, elektřinou ani plynem. Na město bylo za války svrženo asi 3600 bomb, přitom přišlo 288 lidí o život a 451 bylo zraněno, 4973 budov bylo poškozeno a část z toho úplně zničena. 4482 obyvatel zůstalo bez přístřeší.

Je nastolena prozatimní vojenská vláda, která vydává různá nařízení k udržení pořádku a klidu v celostátním měřítku. Ve Wetzlaru již od roku 1944 úřadující starosta Dr. Julius Schnorr vydal toto nařízení:

1. Zbraně, munice, fotoaparáty, dalekohledy a kapesní lampy se musí okamžitě odevzdat na Radnici v místnosti č. 7.

2. Služební hodiny pro úředníky a pro jiné služby v hospodářství jsou ustanoveny v čase od 8-17 hodin. Před a po té době se musí obyvatelstvo zdržovat ve svých bytech.

3. Telefonní hovory jsou zásadně zakázány, povoleny jsou pouze na úředních místech.

Wetzlar dne 29. března 1945. Starosta města Wetzlaru.

Starosta pan Dr. Julius Schnorr,
údajně předal,
americkému vojenskému vedení,
město ve „štolách" pod Hauserbergem
(Hausertorstollen).
(Archiv města Wetzlaru.)

Během americké prozatímní vojenské vlády se vystřídali ve Wetzlaru tři starostové.

Od 3. 8. 1945 do 11. 5. 1945 to byl Dr. Julius Schnor, od 12. 5. 1945 do 30. 9. 1945 byl komisně dosazen pan Horn a od 1. 10. 1945, stejně tak i pan Dr. Friedrich Buch, který byl v pozdějších prvních demokratických volbách 2. 7. 1946 zvolen starostou a byl jím až do 28. 6. 1948.

Je zcela pochopitelné, že právě z této doby je výtvarná fotografie, ale i fotografická dokumentace nejenom ve wetzlarském archivu poměrně chudší. Povolení k zasílání fotografií do obrazových časopisů nebo novin měli pouze tam zaměstnaní Presse-fotografové, nebo prozatímní vládou určeny Presse-agentury a většina fotografií z této doby jsou uloženy v AKG Berlin (Archiv für Kunst und Geschichte). Činnost kupříkladu volných fotografů, nebo obrazových agentur nebyla vůbec možná, nejenom z důvodů narušení celé infrastruktury státu. Nefungovalo zásobování a spojení, ale chyběl i potřebný fotografický materiál.

Do 8. května 1946 ze Sudet do Německa bylo odsunuto a přišlo z ruského zajetí asi kolem 1 000 000 lidí. Většina domů byla válkou zničena. Proto tito lidé museli bydlet v dřevěných tzv. "barácích", nouzově postavených vedle městských center. Byl nedostatek potravin a vysoká kriminalita. Situace v celém Německu byla velmi těžká. Hospodářství se po válce zhroutilo, říšská marka ztratila na ceně a rozšířil se černý trh.

Kupříkladu oficiální cena Leicy byla mezi 300 a 600 RM (říšská marka). Na černém trhu se platilo 42 000 RM, nebo 5.000 až 6.000 „Ami-Zigaretten" (amerických cigaret).

Vše se muselo začít znova organizovat. Po Berlínské deklaraci čtyř vítězných mocností 5. června 1945, bylo Německo rozděleno do čtyř sektorů, kde platila různá nařízení, týkající se hlavně i živnostníků, kde rozdíl byl hlavně v sovětské, východní zóně (SBZ) a západní zóně řízené Američany, Angličany a Francouzi, kde mezi jinými zákazy byl i zákaz zpravodajského spojení, nošení fotoaparátů a dalekohledů.

Do samotného státu Hessenska v letech 1945–1965 přišlo 1 275 000 vysídlenců.

Dne 1. 12. 1946 se konaly tenkrát ještě v Großhessen, po volbách dnešní Hessen, první demokratické volby, kterých se zůčastnilo 73,3 % celého obyvatelstva Hessenska. 76,8 % platných hlasů byla zvolena nová ústava a 72 % bylo z toho pro socializaci, což byl zřejmě důsledek válečných útrap. Uplatnění těchto výsledků se ale tehdejší vládnoucí mocnosti snažili zabránit. Přemístili se do Kräftenu a rozhodnutí se táhlo až do 25. 10. 1950, kdy bylo v zemském sněmu, při nerozhodném hlasování zamítnuto.

20. června 1948 je měnová reforma. Přísně tajný, tak zvaný den „X".

Již od roku 1947 se tiskly ve dvou amerických tiskárnách nové německé D-Mark - bankovky. Při takzvané "Bird-Dog" operaci byly papírové bankovky převezeny loděmi do Evropy.

Dne 9. června 1948 bylo 23 000 beden přetransportováno v 90-ti železničních vagónech do banky „Bank deutscher Länder" ve Frankfurtu, kde byly vojenskými vozidly ve vší tajnosti rozváženy do bank. Frankfurtský fotograf Wili Klar, který chtěl vyfotit jednu fotku pro noviny, byl uvězněn a propuštěn až po dvacátém červnu.

Jak píší dne 22. června tehdejší noviny "Wiesbadener Kurier":

"Již v poledne se objevilo v regálech dávno zapomenuté zboží ..... ". A to byl konec s černým trhem a začátek hospodářského rozmachu.

1. července 1948 v 11.30 hod. ve Frankfurtu v I.-G.-Farben domě jsou vojenskými guvernéry vlád USA, Anglie a Francie předány jedenácti ministerským předsedům zemí ve třech západních zónách takzvané Frankfurtské dokumenty a tím je založena Německá spolková republika. O rok později je uznáná Německá demokratická republika.

V roce 1950 jsou uznané východní hranice na Odře a Nise. Hospodářská situace v obou Německých státech se sice zlepšuje, ale politické napětí v Evropě se zostřuje a nastává takzvaná studená válka mezi západem a východem, militarizace obou bloků se dostává na přední místo. Situace se obvzláště vyhrocuje postavením Berlínské zdi, která se začala stavět dne 13. 8. 1961 a oddělila západní blok od východního, příkaz byl od tehdejšího vedoucího komunistické strany Sovětského svazu A. S. Chruščova.

5. Fotografická sbírka Wetzlaru 1945-1955

Nejstarší fotografie ve wetzlarském archivu jsou z konce devatenáctého století. Z přelomu století je velmi rozsáhlá sbírka poštovních pohlednic. Zajímavá je celková dokumentace renovování Dómu v létech 1903-1910, velkoformátové fotografie členů z různých sportovních spolků a ze zájmových klubů, portréty fabrikantů s rodinami a různých veřejně činných osobností z tehdejší doby. Záběry důležitých historických budov, uliček a komunikací měly po válce velký význam při znovubudování města. Například nádražní budovy, Jung-Deurenova dvojdomku v Lotyne uličce, mlýnských váh na Oslích schodech, náměstí u Dómu, kornmarktu a Schillerova náměstí a mnoha dalších objektů nejenom na Starém městě. Stejně tak zajímavé jsou fotografie z pozdější výstavby městského stadiónu a přestavby lahnského ostrova, Karl-Kellner-Ringu a dalších objektů.

Fotografická sbírka v archivu ve Wetzlaru z let 1945 – 1955 je poměrně sporadická, díky poválečnému stavu Německa.

Po vítězství spojenců byly přísně kontrolovány veškeré sdělovací prostředky. Fotografové museli být registrováni a mít vzláštní povolení od prozatímní vojenské vlády k fotografování.

Bylo nařízeno odevzdat fotoaparáty a dalekohledy na úřadech, fotografování bylo zakázáno, proto je i většina negativů z tehdejší doby katalogizována a uložena ve státním archivu v Berlíně.

Zásobování bylo v té době naprosto nedostačující. Většina průmyslu zničena. Nákup fotomateriálu a chemikálií byl možný pouze přes tehdejší vojenskou vládu na zvláštní povolení jen pro některé tiskové fotografy. U firmy Leitz byla krátce po obsazení americkými vojáky založena fotografická vzdělávací škola Leica-school, dnešní Leica - Academie, která tehdy vyškolovala americké a kanadské vojáky k ovládání a práci s Leica-kamerou. Díky tomu je z této doby v Leica archivu zachována poměrně obsáhlá dokumentace.

Obsah městské archivní sbírky z tohoto období je čistě dokumentární a většina fotografií není vůbec autorsky popsána. Fotografie zaznamenávají zničený Wetzlar a jeho znovu vybudování a výstavbu i v okolních vesničkách. Posléze se objevují hlavně v tisku, sociální záběry rolníků na jejích políčkách, dokumentující úrodu a rozmach rolnictví v naději na bohatší sklizeň, která byla díky velkému suchu v roce 1947 katastrofální v celé Evropě.

Další fotografie v archivu z roku 1949 dokumentují například „Evropské rozhovory" a záběry z letního Goetheho festivalu v témže roce. Dělníky a pracovníky v různých oborech, výrobní procesy v mnohých wetzlarských továrnách a podnicích a tímto hospodářský rozvoj ve Wetzlaru a jeho okolí v padesátých letech.

Starší fotografové jako byli Stuhl a Spalke fotografovali velkoformátovou kamerou. Pozdější generace fotografů, kteří většinou pracovali u Leitze používala střední a maloformátové kamery, hlavně díky rozvoji a zpracování kinofilmového materiálu v jemnozrných vývojkách a výroby ostře kreslících objektivů, které umožňovaly dosažení kvalitních zvětšenin z těchto formátů.

Fotografie se časem pozvolna dostala do popředí i jako zájmová činnost a volná fotografická tvorba. Začíná znova působit i wetzlarská amatérská fotoskupina „Fotofreunde" („Přátelé fotografie").

První barevné fotografie po II. světové válce se objevují v archivní sbírce až kolem roku 1950 a později.

Nelze ještě v této době hovořit o výtvarné fotografii. Ta se projevila až v následujících šedesátých letech.

6. Fotografové zastoupení ve sbírce v archivu Wetzlaru

Carl Friedrich Stuhl 5. 8. 1808 – 27. 2. 1877.

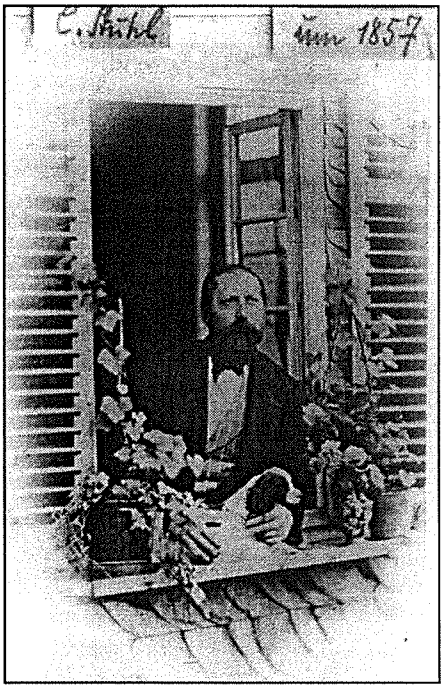

Velká část fotografií ve sbírce městského archivu z druhé poloviny 19. století pochází od Carla Stuhla narozeného 5. srpna 1808 ve Wetzlaru v rodině učitele Philippa Carla Stuhla a Heleny Menkové (z Brém). Do roku 1857 působil Carl Stuhl jako portrétní malíř a od roku 1857 i jako portrétní fotograf ve Wetzlaru, kde měl svůj ateliér. 10. 3. 1848 se oženil s farářovou vdovou Sophií Marxovou, rozenou Metzgerovou z Ttrarbachu u Móselu, se kterou měl dva syny.

Zemřel 27. 2. 1877 po 22 letech od smrti své manželky.
Přímí potomci rodiny Stuhl žijí dodnes ve Wetzlaru.

Max Spalke 27. 7. 1870 – 15. 11. 1965.

Většina předválečných fotografií v archivu jsou od fotografa Maxe Spalkeho, velice angažovaného, aktivního a všemi oblíbeného fotografa činného v letech 1886 až 1953 ve Wetzlaru. Max Spalke se narodil 24. června 1870 ve Waldenburg-Altwasseru ve Slezsku. V roce 1896 převzal ateliér ve Wetzlaru fotografů Zieglera & Turriana, o šest let později otevírá svůj vlastní ateliér v Haarbachstraße.

Kolem roku 1900 byl jmenován ve Wetzlaru tzv. "Dvorním fotografem – Hotphotograph" a brzy patřili k jeho zákazníkům nejvýznamější rodiny, mezi něž patřila i rodina Leitzova, které portrétoval. Kromě toho fotografoval též návštěvy známých osobností, které zavítaly do města.

Pro mnohé různé spolky a zájmové kluby vyhotovoval velkoformátové fotografie jejich členů, kdy používal velmi často fotomontáže, pracoval s velkoformátovou kamerou. Dokumentoval též důležité události, jako renovování Dómu v letech 1903 až 1910, v roce 1909 přelet vzducholodě Zeppelin přes Staré město a přes Dóm, ve dvacátých letech pak zahájení pravidelné městské autobusové dopravy. Max Spalke se velice angažoval v mnoha různých úřadech, posuzovacích, odborných a zkušebních komisích u mistrovských zkoušek a též i jako člen poroty při různých výstavách.

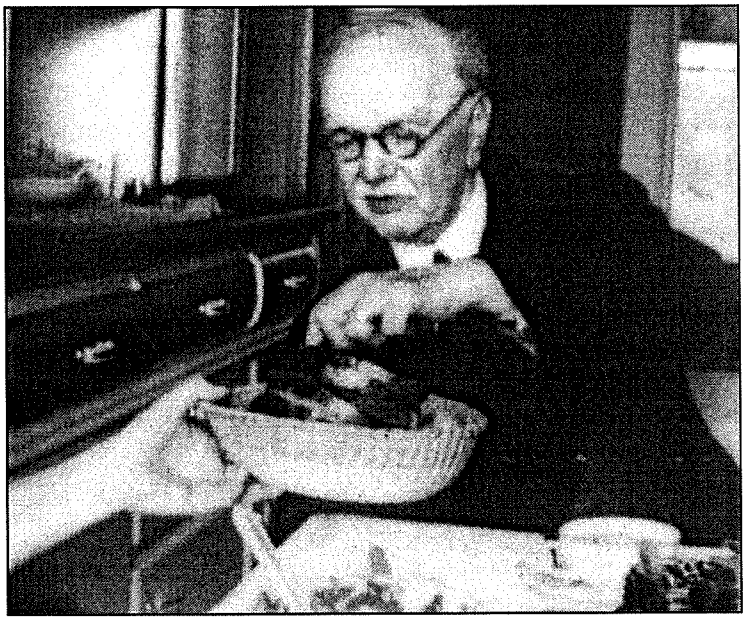

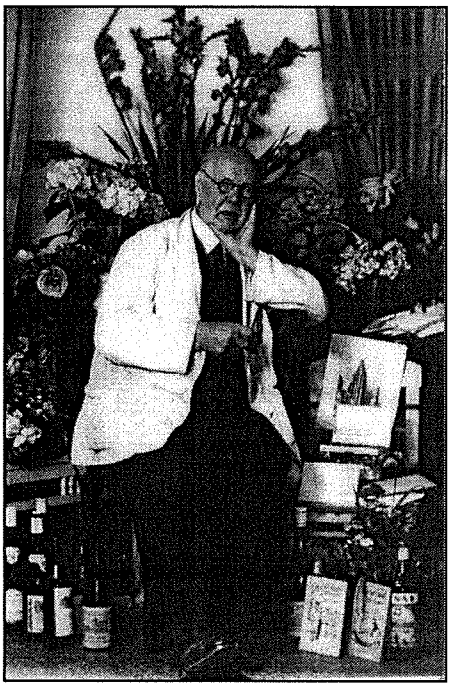

Max Spalke

Přestože byl jeho obchod u Goetheho kašny při bombardování za války zničen, založil jiný a oslavil ještě v roce 1953 své sedmdesátileté výročí aktivní pracovní činnosti. Zemřel dne 15. listopadu 1956 jako šestaosmdesátiletý, do poslední chvíle činný a oblíbený fotograf.

Adolf Lux 28. 4. 1882 - 25. 9. 1970

Pravděpodobně nejvíce důležitých a z tisku známých záběrů je ve sbírce od Adolfa Luxeho, narozeného v roce 1882 v Breslau, (Polské Vratislavi). Jeho povolání fototechnika jej přivedlo již jako jednapadesátiletého, v roce 1933 k firmě Leitz do Wetzlaru, kde působil posléze i jako fotograf a vedl dokumentární oddělení. Po příchodu do Wetzlaru se živě zajímal o historii svého nového domova a brzy patřil k nejlepším znalcům historie Wetzlaru. V letech před tím, než letecké nálety za druhé světové války zanechaly ve wetzlarském městském centru nenahraditelné škody, fotografoval Adolf Lux historické domy a uličky bývalého říšského města. Uchoval tím rozsáhlou obrazovou dokumentaci vzhledu a atmosféry města takového, jaké později již nikdy nemohlo být.

Díky jemu jsou zachovány velkoformátové fotografie mnoha historických budov a objektů, které byly za války zničeny. Na podkladě jeho fotodokumentace mohla být alespoň část historického jádra města obnovena. Adolf Lux fotografoval též náměstí ve Wetzlaru-Domplatz, Kornmarkt, Eisenmarkt, Schillerplatz, ale i pouliční život a scény ve Starém městě i v novějších okrajových čtvrtích.

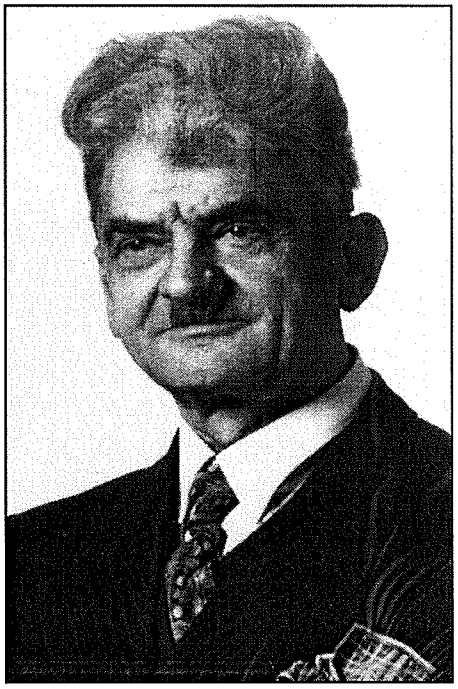

Dokumentoval například změny na Lahnském ostrově od zrušení ubytoven pro pracovníky na nucených pracech. Touto demolicí a uvolněním místa mohly se zde konat různé jarní a podzimní městské slavnosti, které také fotografoval, až na konec po stavbu městského stadiónu v uvolněném prostoru.

Stejně tak fotografoval velkou výstavbu ve středu města, Karl-Kellner-Ringu. Tato dokumentace má velký význam pro město, ukazuje vývoj Wetzlaru, jeho život v průběhu, před a v poválečné době.

Když Adolf Lux zemřel ve Wetzlaru 25. září 1970, ztratil Wetzlar vynikajícího fotografa dokumentaristu, znalého historie města, který se ještě v důchodu věnoval s velkým zájmem vlastivědě a bádání v historických análech města.

Gotthard Wolf

Narozen v červnu 1900, zemřel v roce 1972.

Otec Herberta H. G. Wolfa známého wetzlarského fotografa v reklamní a průmyslové fotografii.

Gotthard Wolf přišel koncem dvacátých let do Wetzlaru, jako specialista pro optické sklo. Přišel z města Ratenowa, ležícího na říčce Havel v Brandenburgu, které je známo svou výrobou brýlového a optického skla.

Pracoval dlouhou dobu u firmy Leitz,kde začal i s fotografováním. Po válce se osamostatnil a specializoval se na fotografování sportu a drobného zvířectva.

V poválečné době byl chov domácích zvířat velmi rozšířen, hlavně drůbeže.

Fotografoval pro různé místní chovatelské spolky, pro tyto zvířecí modely si vyrobil ve svém ateliéru malé pódium s osvětlením.

Fotografoval maloformátovou Leca kamerou s 90 mm objektivem.

Později, při obnově cestovních a osobních dokladů, bylo zapotřebí nových fotografií, jezdil daleko po kraji a fotografoval obyvatelstvo na takzvané „pasovky", malé fotografie o rozměru 3,5 cm x 4,5 cm.

Geo Scharfscheer

Narozen v roce 1911, zemřel v roce 1969.

Otec Gerda Scharfscheera nejznámějšího současného ateliérního portrétního fotografa ve Wetzlaru.

Geo Scharfscheer přišel jako volný fotograf do Wetzlaru v roce 1933, založil ateliérové fotostudio nedaleko nádraží.
Začal fotografovat s maloformátovou Leica kamerou, jelikož to byl tehdy velký trend.

Většina jeho fotografií a negativů byla zničena za války při bombardování. Po jeho smrti v roce 1969 převzal syn, který pracoval do té doby u Leica firmy, jeho portrétní ateliér, v němž pracuje Gerd dodnes.

Liesel Springmann 28. 7. 1914 - 4. 8. 1968.

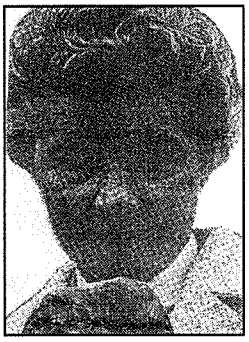

Liesel Springmannová roz. Heinrichová patří k méně známým jmenům ve fotografické historii města Wetzlaru.

Fotografka, která se narodila 28. července 1914 v Posenu se již v mládí nadchla pro fotografování.

Během studia poznala svého budoucího manžela a z pracovních důvodů se oba přestěhovali v roce 1938 do Wetzlaru. Jako válečná vdova s dvěma dětmi se po skončení války živila jako fotografka.

Po úspěšném absolvování mistrovských zkoušek si otevřela vlastní studio ve Wetzlaru v Lautersové ulici. Získávala zakázky od různých továren a podniků, kde dokumentovala výrobní procesy se zaměstnanci v jejich pracovním prostředí.

Pro město fotografovala evropské rozhovory ve Wetzlaru a Goetheho Týdny v roce 1949.

Mnoho jejich fotografií bylo zveřejněno v městských sdělovacích zpravodajstvích v letech 1928-52.

Liesel Springmannová vyučovala na lidové škole umění a na učňovské škole ve Wetzlaru. Ke konci své aktivní činnosti pracovala krátce u Leitz firmy. V této době nafotografovala výtvarně zajímavé mikroskopické záběry.

Liesel Springmannová zemřela ve věku 54 let po dlouhé, zákeřné nemoci 4. srpna 1968.

Osobní fotografie Liesel Springmannové jsou v privátním archivu její dcery, též fotografky, působící v Mnichově.

Karlhans Welcker DGPh.

Narozen 17. 12. 1931.

Jeho rodiče přišli do Wetzlaru po první světové válce a otec pracoval u Leitze a znal se osobně s Dr. Leitzem II.

Jak sám tvrdí, má fotografování v krvi, už jeho otec měl doma fotokomoru a byl vášnivý hobby fotograf a již jako malý kluk otci nakukoval přes rameno a proto vlastně nastoupil v roce 1952 u Leitze do „Werksatelieru", to bylo oddělení, které zpracovávalo veškeré fotografické zakázky ve firmě od fotografií na pas až po všechny reprodukční práce, které byly nutné a kde byl tehdy vedoucí pan Adolf Lux a po něm pan Wágner. Po jeho odchodu do důchodu byl jeho následovníkem pan Welker, vedl i pozdější Leica-Academii a v roce 1990 se stal prokuristou. Ještě dneska spolupracuje s Leicou jako volný pracovník-Consultant. Je aktivním členem fotoskupiny „Fotofreunde".

A je to studnice vědomostí všech věcí, týkajících se Leicy.

Willi Zehner z Wetzlarské části Hermanstein.

Narozen dne 18. 6. 1922.

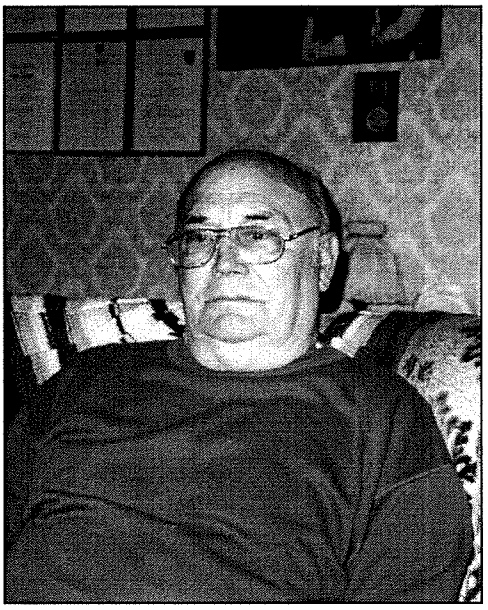

Jak vzpomíná pan Willi Zehner. Před válkou pracoval u firmy Leitz. Po jeho příchodu zpět do Wetzlaru v roce 1947 z ruského zajetí, bylo jeho místo u Leitze obsazeno. Začal tehdy pracovat jako volný fotograf. V roce 1948 nejdříve u H. Lucka, živnostníka zabývajícího se fotografii. Posléze se tak vypracoval, že fotografoval i pro firmu Leitz, kam později nastoupil jako odborník přes jemnou elektroniku u mikroskopů. Fotografie se stala jeho hobby a je v archivu zastoupena četnými pracemi, většinou čistě dokumentárně sdělovacími.

Díky jeho kontaktům, které navázal v ruském zajetí a znalostí ruštiny pořádal v Moskvě přednášky a výstavy o vývoji mikroskopie v Leitzu. U Leitze pracoval 36 let.

Za svou aktivní činnost ve veřejném životě ve svém městečku Hermeinsteinu byl vyznamenán vysokým státním vyznamenáním Německé spolkové republiky, medailí Za zásluhy.

Wilhem Heiland.

Narozen 21. 5. 1928.

Přišel do Wetzlaru v roce 1948. Začal pracovat u firmy Leitz a vyučil se jako jemný mechanik. Pracoval jako úzký specialista, zaměřený na kamery pro geologické vrty u Leitze vyráběné a spolupracoval na vývoji speciální hloubkové kamery o průměru 28mm a délce 800mm. Svého času si dokonce sestrojil svou foto-kameru a zkoušel i filmovat na Super 8 mm film.

Film a fotografie bylo a zůstalo do dnešního dne jeho velké hobby a je členem fotoskupiny „Fotofreunde".

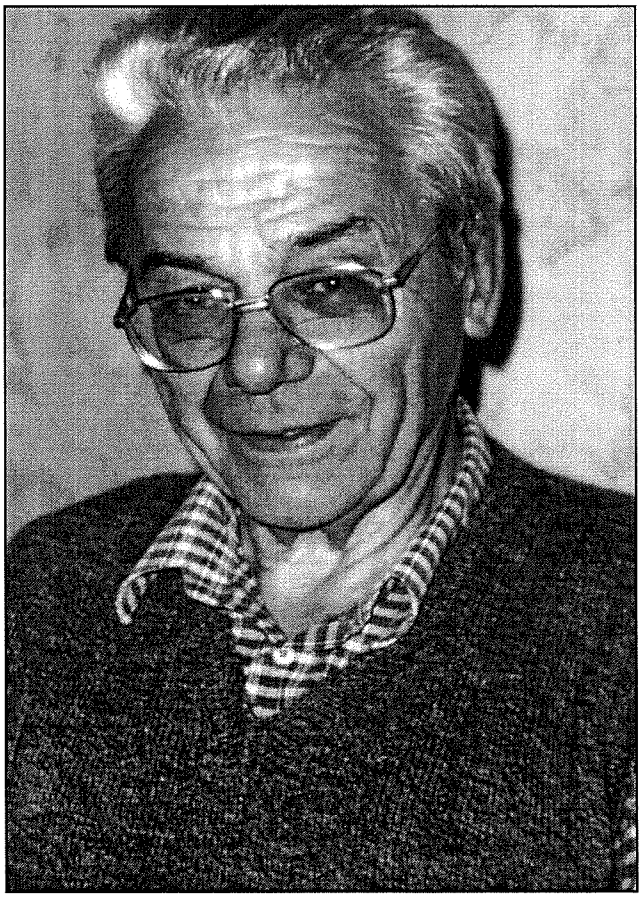

Další fotografie zastoupené v archivu jsou od fotografické amatérské skupiny „Fotofreunde", která po válce ve Wetzlaru působila, hlavně ve spojení s Leicou. Scházeli se tam „Fotopřátelé", kteří byli zaměstnáni u firmy Leitz a fotografovali s Leicou nebo nepracovali u firmy, ale fotografovali s Leicou. V poválečné době, hlavně po 50-tém roce, se snažili nejenom zdokumentovat zajímavě skutečnost, ale zachytit něco zvláštního, něco jiného.

Nejvíce fotografií je ve sbírce od těchto autorů:

Prof. Rösch,
H. Fuhr,
Görnert,
E. Scharf,
Nold a Julius Behnke, který vypracoval speciální vyvolávání filmů s velkou ostrostí a rozlišovací schopností.

Tato fotografická amatérská skupina se schází ve Wetzlaru nedaleko firmy pod tímto názvem do dneška, složení je ale již jiné. Snaží se fotograficky různým způsobem zachytit krásy města, ale přiblížit i různorodost fotografie široké veřejnosti.

7. Závěr

Poválečné období 1945-55 bylo těžké jak pro samotné Německo, tak i pro celou Evropu, zničenou válkou. Nastalo velké přemísťování obyvatelstva, návrat zajatců, příchod vysídlenců. Do konečného rozdělení hranic mezi východní a západní zónou přišlo do západního Německa 10 000 000 utečenců a vznikla otázka důchodů, která se musela vyřešit. Po měnové reformě 20. 6. 1948 se sice situace zlepšila, ale trvalo to až do roku 1950, kdy nastalo podstatné hospodářské zlepšení. Wetzlar byl též poznamenaný válkou, leč ne tak těžce jako poblíž ležící Giessen, Frankfurt nebo Kassel.

Ve východní zóně byla situace podstatně jiná, než v západní i co se týče uvedení firem zpět do původního provozu. Přes veškeré apelace byla na příkaz Stalina, optická firma Karl-Zeiss v Jenně kompletně rozebrána do dřevěných bedniček a se všemi svými optickými výrobními plány převezena do Sovětského Svazu.

Firma Leitz, která nebyla vybombardovaná a byla v americké zóně, znovu sestrojila do té doby na jistých místech uschované stroje a ihned je uvedla do provozu. Vyřešila naskytlé problémy nejrychleji jak bylo možno a již z jara v roce 1945 dala lidem práci a za pár let běžela produkce na plný výkon. Firma Leitz se velkým podílem zasloužila na konsolidačním procesu v poválečném Wetzlaru.

To co učinil po válce pro své spoluobčany pan Dr. Ernst Leitz II., to si lidé velmi cenili a vážili. Ale byla to hlavně i jeho rozvážnost a lidský přístup ke spolupracovníkům. Další z důvodů proč bylo pokládáno za čest pracovat, ale i vykonávat čestně a svědomitě svou práci u tenkrát již světoznámé firmy Leitz.

Je obdivuhodné, že přes veškeré válečné a poválečné útrapy se našli fotografové, kteří se snažili zaznamenat děj, jak nejlépe uměli a kterým můžeme děkovat za zachycení tehdejší trpké doby a z těchto dokumentů můžeme v dnešní době čerpat.

Touto prací jsem chtěl poukázat na nejenom poválečný vývoj fotografie v "Leica" Wetzlaru a i když bylo o Leice mnoho napsáno, poukázat na historii fotografie ve městě světoznámé firmy, která pohnula dějinami fotografie z trochu jiného pohledu.

Tyto dějiny nebyly jednoduché a v dnešní době si to již bohužel málokdo uvědomuje.

Použitá literatura

1) Rolf Beck: Die Leitz – Werke in Wetzlar, die Reihe Archivbilder. Sutton Verlag GmbH Gustav-Adolf-Str. 3. 99084 Erfurt. 1. Auflage 1999
2) Erns Leitz Wetzlar GmbH: 100 Jahre Oskar Barnack. Kleine LEICA – Chronik, Wetzlar 1979.
3) Herbert Flender und Gerd Scharfscheer: Wetzlarer Stadtchronik. Wetzlardruck GmbH, Wetzlar 1980.
4) Dr. Irene Jung: Wetzlar Gestern und heute – Eine Gegenüberstellung. Wartberg Verlag GmbH, 34281 Gudensberg-Gleichen, Im Wiesental 1, 1. Auflage 1998.
5) Dr. Irene Jung: Wetzlar wie es früher war. Warteburg Verlag GmbH, 34281 Gudensberg-Gleichen, Im Wiesental 1. 1. Auflage 2000
6) Karsten Porezag: Der Luftkrieg über Wetzlar. Verlag Wetzlardruck GmbH, D-35573 Wetzlar 1995.
7) Karsten Porezag, Diether Spieß: Wetzlar 1945. Verlag Wetzlardruck GmbH, D-35573 Wetzlar 1995.
8) Uwe Schultz: Die Geschichte Hessens. KonradTheiss Verlag GmbH, Stuttgart 1983. 2. Auflage 1989.
9) Jochen Remmlinger, Rolf Krzon: Wetzlar Wegweiser durch Stadt und Umgebung, Signer Verlag 1989.
10) Bernd Weise :Das Geschäft mit dem Foto in der Geschichte der Presse-und Illustrationsfotografie in Deutschland. Hanbuch der Bildagenturen 2000 (BVPA). Bundesverband der Pressebild-Agenturen und Bildarchive eV. Lietzzenburger Str. 91 10719 B.
11) Herbert Flender: Aus der Geschichte des Wetzlarer Rathauses (1782-1982). Stadt Wetzlar Eigendruck 1982.
12) Maria Mack Chronik der Gemeinde Hermeinnstein. Herausgeber: Kirchengemeinde Hermeinnstein, Druck: Heinz Jost Offsetdruck, Dillstraße 22, Hermeinstein 1991.

Fotografická příloha.

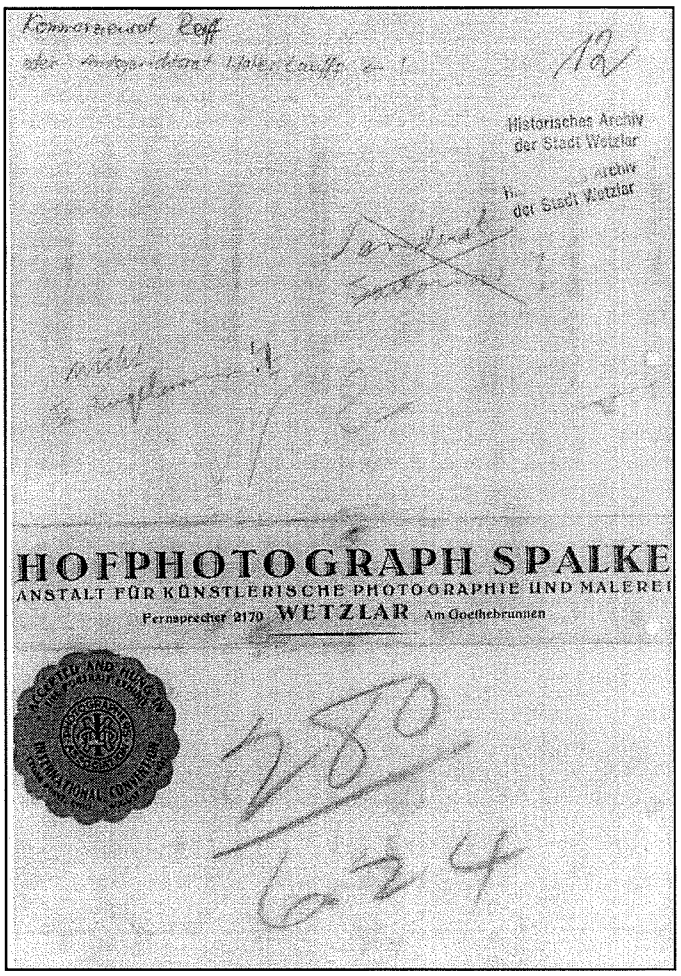

Špalkeho fotografie
byly vyhotovovány klasickým způsobem,
velkoformátovou kamerou
(historický archiv Wetzlar).

Eduard Kaiser,
generální ředitel wetzlarských železáren
v roce 1896-1911
(historický archiv Wetzlar).

Otto Thies, učitel hudby
v roce 1922-1931
(historický archiv Wetzlar).

Dr. Ernst Leitz II.
se svými dětmi Ernst III.,
na Gymnáziu ve Wetzlaru.
Ludwig a Elsie.
(historický archiv Wetzlar)

Na zadních stranách Špalkeho fotografií byly vždy vytištěny jeho iniciály Hoof-fotografa.

Členové národní gardy,
čekající s pancéřovou pěstí a kulometem
pod mostem ve Wetzlaru
na přijíždějící americké tanky.
(Ze sbírek H. I. Helwig, Mainz a H. Rösch, Wetzlar-Steindor.)

28. března 1945, zneškodněný americký tank typu M-4 Sherman po zásahu pancéřovou pěstí v Oberbielu, vesničce vzdálené asi tři kilometry od Wetzlaru (archiv Heinz Leiwig, Mainz).

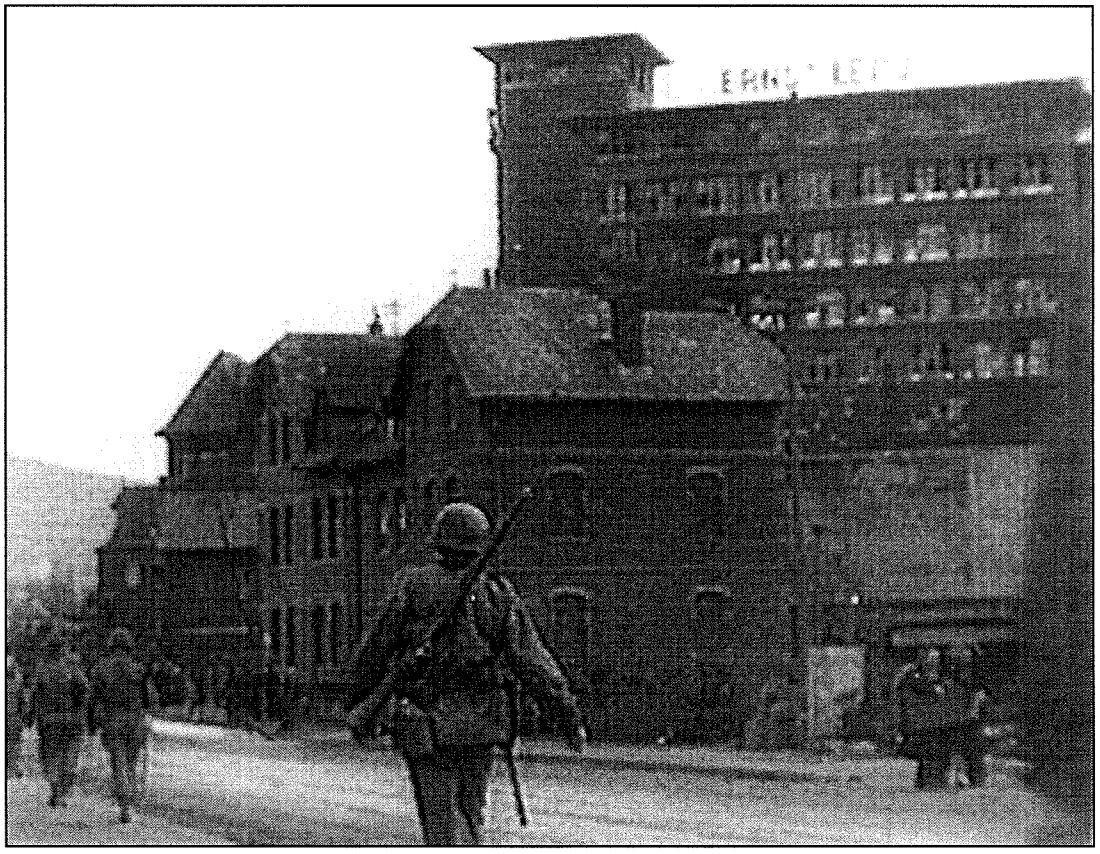

29. března 1945 americké jednotky procházející Wetzlarem, v pozadí je vidět Leitz firma (diverzní fotografické prameny).

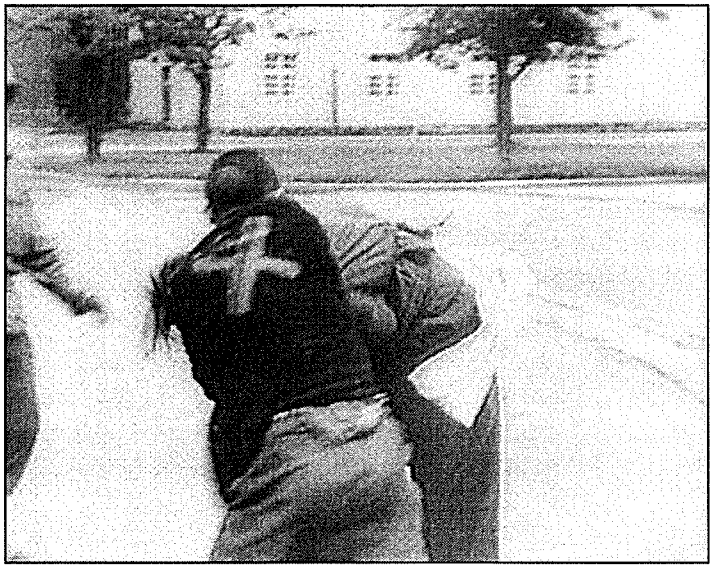

V okamžiku osvobození se tak zvaný „východní pracovník"
vrhnul na svého bývalého dozorce
(diverzní fotografické prameny).

Odchod polských zajatců z nucených prací ze začátku dubna 1945
(archiv F. Otto Höhn, Brandoberdorf).

Odchod polských zajatců z nucených prací ze začátku dubna 1945 (archiv F. Otto Höhn, Brandoberdorf).

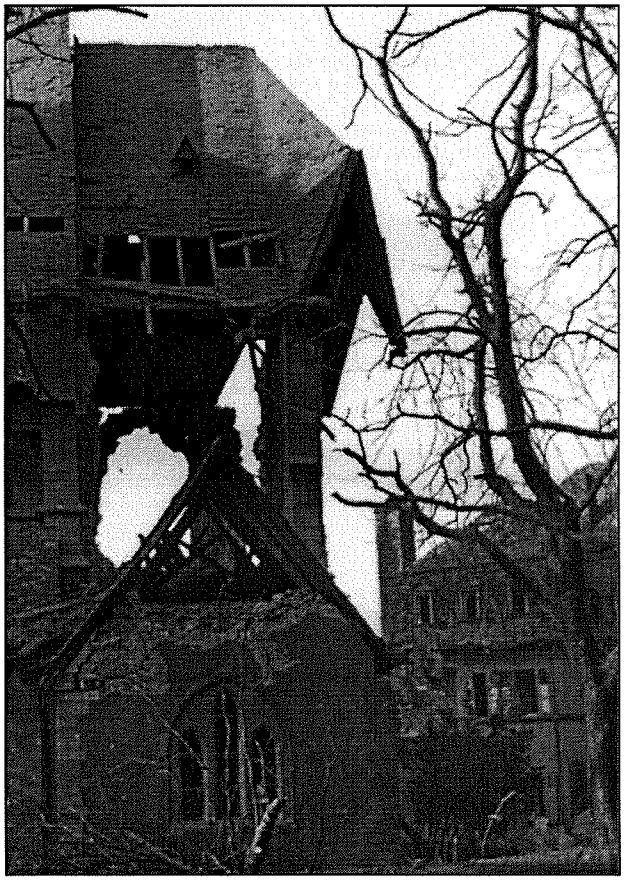

Dóm po bombardování z 8. 3. 1945, oprava trvala do roku 1955 (historický archiv Wetzlar).

Wetzlar - Niedregirmes 17. 4. 1946
(historický archiv Wetzlar).

Fotografie z 8. 3. 1945 – Hausertorstraße
(historický archiv Wetzlar).

Wetzlar z jara v roce 1945 Haus F. Neumanm,
krátce po bombardování
(historický archiv Wetzlar).

Eisenmarkt 1945 / 1995
(foto: historický archiv Wetzlar / Winfried Jung).

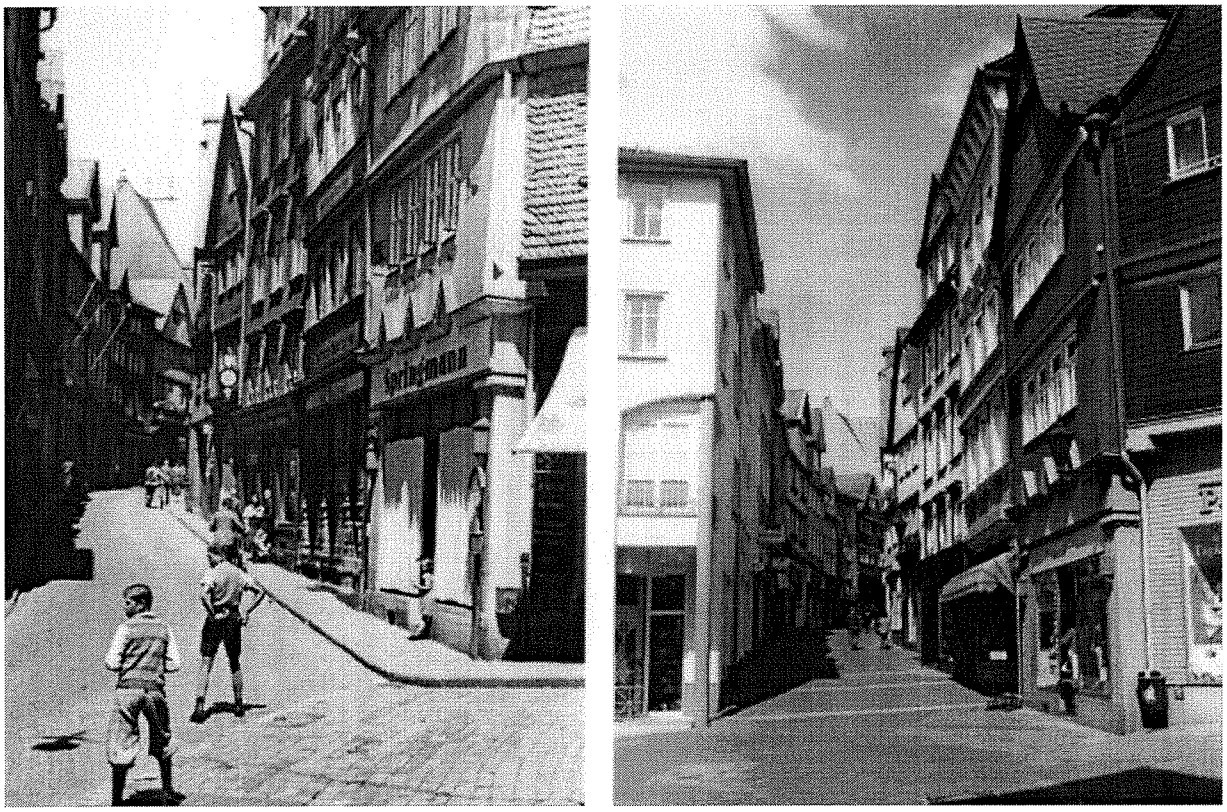

Wetzlarská Krämerstr. významná obchodní ulička 1945 / 1995
(foto: historický archiv Wetzlar / Winfried Jung).

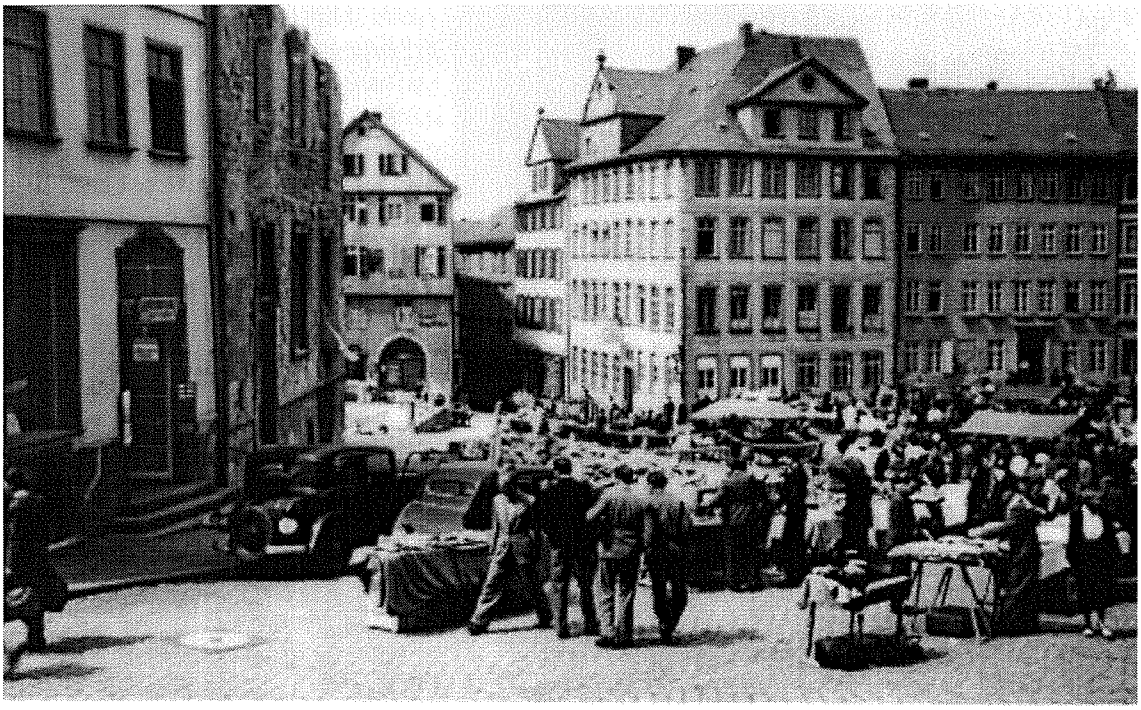

Wetzlar-Dòmplatz, 1945 / 1995
(foto: historický archiv Wetzlar / Winfried Jung).

©
Bc. Vladimír Murtin

Fotografie
v "Leica" Wetzlaru
v letech 1945-1955

Magisterská diplomová práce
Opava
2001